



CJMR

Current Journal Of Medical Research



YEAR: 2023 ISSUE: 1

ABOUT CJMR

SUPPORT&CONTACT



Current Journal of Medical Research in Health Sciences is an international, refereed, scientific journal published three times a year (April, August and December) in Turkish and English. CJMR is a free, open access journal.

Phone

+90 232 329 35 35

cjmedicalresearch@gmail.com

EDITORIAL BOARD

Editorial Board

Editor in Chief

Assoc. Prof. Dr. Mustafa Agah TEKINDAL, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Basic Medical Sciences

Editors

Assist. Prof. Dr. Fatma Ezgi CAN, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Basic Medical Sciences

Dr. Serbay OZKAN, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Basic Medical Sciences

Editorial Board

Prof. Dr. Saffet KOSE, saffet.kose@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, RECTORATE

Prof. Dr. Fatih Esat TOPAL, fatihesad.topal@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Assist. Prof. Dr. Serkan BILGIN, serkan.bilgin@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Prof. Dr. Bulent TURGUT, bulent.turgut@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Prof. Dr. Ferhan ELMALI ferhan.elmali@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Basic Medical Sciences

Prof. Dr. Mehmet Yekta ONCEL, mehmetyekta.oncel@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Prof. Dr. Pinar GENCPINAR, pinar.gencpinar@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Prof. Dr. Yesim BECKMANN, yesim.beckmann@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Prof. Dr. Yigit AKIN, yigit.akin@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Prof. Dr. Selcuk KAYA, selcuk.kaya@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Basic Medical Sciences

Assoc. Prof. Dr. Ali Murat KOC, alimurat.koc@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Assoc. Prof. Dr. Esra Meltem KOC, esrameltem.koc@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Assoc. Prof. Dr. Funda İfakat TENGİZ, fundaifakat.tengiz@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Basic Medical Sciences

Assoc. Prof. Dr. Melih Kaan SOZMEN, melihkaan.sozmen@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Assoc. Prof. Dr. Mumin Alper ERDOĞAN, muminalper.erdogan@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Basic Medical Sciences

Assoc. Prof. Dr. Hatice Sabiha TURE, haticesabiha.ture@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine



Assoc. Prof. Dr. Cihan ALTIN, cihan.altin@izmirrekonomi.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE, Internal Medicine

Assist. Prof. Dr. Umit AYDOĞAN, umit.aydogan@ikcu.edu.tr, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY

Language Editor

Erald BAKIU, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Technical Editor

Mehmet Oguz PINAR, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Fatih AYVAZ, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Publication or Advisory Board

Basic Medical Sciences

Prof. Dr. Mehmet Ali Malas, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assoc. Prof. Dr.Ozan Turamanlar, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Sinan Bakırcı, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Kemal Emre Özen, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Kübra Erdoğan, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assoc. Prof. Dr.Mehmet Cemal Kahya, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Sibel Kocaaslan Atlı, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Ferhan Elmalı, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Bulent Ozkan, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Busra Emir, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Eser Oz Oyar, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Ahmet Koyu, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assoc. Prof. Dr. Mumin Alper Erdogan, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Ali Yücel Kara, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Selen Akyol Bahceci, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Meltem Kurus, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Figen Narin, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assoc. Prof. Dr.Saliha Aksun, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Leyla Demir, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. İbrahim Pirim, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Tulay Kilicaslan Ayna, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Mustafa Soyoz, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Selcuk Kaya, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Sureyya Gul Yurtsever, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assoc. Prof. Dr.Tuba Muderris, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assoc. Prof. Dr.Aysegul Aksoy Gokmen, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assoc. Prof. Dr.Funda Ifakat Tengiz, IZMIR KATIP CELEBİ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Bülent ÖZPOLAT, MD ANDERSON CANCER CENTER

Prof.Dr. Dilek TASKIRAN, EGE UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Ozlem YILMAZ, DOKUZ EYLUL UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Prof. Dr. Yigit UYANIKGIL, EGE UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assoc.Prof.Dr. Rabia KAHVECİ, LOKMAN HEKİM UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Assist. Prof. Dr. Aysel BASER, IZMIR DEMOCRACY UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Current Journal Of Medical Research

GET IN TOUCH

Address: Izmir Kâtip Celebi University
Faculty of Medicine Balatcik Mah, Ha-
vaalani Sosesi No:33/2, 35620 Ataturk
Osب/Çigli
Izmir / TURKEY

Phone:

+90 232 329 35 35

cjmedicalresearch@gmail.com





Internal Medicine

Prof. Dr. Fatih Esad Topal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Zeynep Karakaya, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Adnan Yamanoglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Huseyin Acar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Umut Payza, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Ahmet Kayali, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Serkan Bilgin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Osman Sezer Cinaroglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mehmet Tokdemir, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ismail Hamit Hanci, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Ferhat Turgut Tuncez, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Kurtuluş Ongel, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Esra Meltem Koc, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Gulseren Pamuk, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Bumin Nuri Dundar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Dilek Yilmaz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Cem Karadeniz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Masallah Baran, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ayse Berna Anil, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Tuba Tuncel, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Belde Kasap Demir, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Nihal Olgac Dundar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Nazmi Narin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Muhammet Ali Kanik, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mehmet Yekta Oncel, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Pinar Gençpınar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Aslihan Abbasoglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Yeliz Cagan Appak, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Salih Gozmen, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Melis Kose, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Gamze Gokalp, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Rahmi Ozdemir, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Yuksel Bicilioglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Fatih Durak, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Tugce Nalbant, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Gonca Ozyurt, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ali Karakuzu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Kıymet Handan Kelekci, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Alper Alyanak, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Tuna Demirdal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Alper Sener, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Pinar Sen, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Banu Karaca, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Salih Atakan Nemli, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Umit Secil Demirdal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Nese Olmez Sarikaya, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Aliye Tosun, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ilker Sengul, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Ayhan Askin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Bunyamin Sertogullarından, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Current Journal Of Medical Research

GET IN TOUCH

Address: Izmir Kâtip Celebi University
Faculty of Medicine Balatcik Mah, Ha-
vaalani Sosesi No:33/2, 35620 Ataturk
Osb/Çigli
Izmir / TURKEY

Phone:
+90 232 329 35 35
cjmedicalresearch@gmail.com





Prof. Dr. Ceyda Anar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Muzaffer Onur Turan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mustafa Tozun, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Melih Kaan Sozmen, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Asya Banu Babaoglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Servet Akar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Elif Saritas Yuksel, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Firdes Topal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Kadriye Bahriye Payzin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ahmet Alacacioğlu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Yuksel Kucukzeybek, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Baris Onder Pamuk, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Serife Solmaz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Dilek Solmaz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Mustafa Ozmen, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Zeki Soypacaci, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Zehra Betul Pakoz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Kamil Gonderen, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Ibrahim Ertekin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Utku Oflazoglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Mehmet Sercan Erturk, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Yasar Yildiz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Hakan Camyar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Suleyman Gunay, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Hatice Demet Kiper Unal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Zeynep Zehra Gumus, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Umit Cavdar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mehmet Tokac, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mustafa Karaca, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Cem Nazli, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mehmet Serdar Bayata, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Nihan Kahya Eren, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Sadik Volkan Emren, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Emre Ozdemir, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Galip Akhan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Yaprak Secil, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Yesim Beckmann, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Tulay Kurt Incesu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Hatice Sabiha Ture, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Cihat Uzunkopru, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Zeynep Tanriverdi, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Bulent Turgut, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Aysegul Aksu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Adem Sengul, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mustafa Fazil Gelal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Orhan Oyar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mehmet Serkan Gur, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ozgur Tosun, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Current Journal Of Medical Research

GET IN TOUCH

Adress: Izmir Kâtip Celebi University
Faculty of Medicine Balatic Mah, Ha-
vaalani Sosesi No:33/2, 35620 Ataturk
Osب/Çigli
Izmir / TURKEY

Phone:
+90 232 329 35 35
cjmedicalresearch@gmail.com





Assoc. Prof. Dr.Merve Gursoy Bulut, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Ali Murat Koc, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Sebnem Karasu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Asli Irmak Akdogan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Lutfullah Besiroglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Elif Oral, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mustafa Gulec, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Aybala Saricicek Aydogan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Nabi Zorlu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Tijen Temiz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Ismail Yilmaz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Baris Karadas, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Asli Subasioglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Hasan TEKUL, EGE UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Murat DUMAN, DOKUZ EYLUL UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Semra HIZ, DOKUZ EYLUL UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Senay HASPOLAT, AKDENIZ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr. Banu Guzel NUR, AKDENIZ UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr. Canan ALTAY, DOKUZ EYLUL UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr. Defne ENGUR, HEALTH SCIENCES UNIVERSITY IZMIR TEPECIK EDUCATION AND RESEARCH HOSPITAL
Assoc. Prof. Dr. Hakan GULMEZ, IZMIR DEMOCRACY UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr. Hasan ERSOZ, IZMIR TINAZTEPE UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr. Isil Basara AKIN, DOKUZ EYLUL UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr. Sanem Keskin YILMAZ, EGE UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr. Hilal AKSOY, HACETTEPE UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Surgical Medical Sciences

Prof. Dr. Murat Aksun, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Birzat Emre Golboyu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Senem Girgin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Nurullah Yuceer, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ayse Karatas Demirciler, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Hasan Kamil Sucu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Ismail Ertan Sevin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Gokhan Koyluoglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Mustafa Kuzucuoglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Mehmet Unal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Murat Kemal Atahan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Osman Nuri Dilek, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mehmet Haciyanli, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Yeliz Yilmaz Bozok, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Turan Acar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Emine Ozlem Gur, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Fevzi Cengiz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Serkan Karaisli, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Arif Atay, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Hale Aslan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Haydar Kazim Onal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ibrahim Aladag, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE

Current Journal Of Medical Research

GET IN TOUCH

Adress: Izmir Kâtip Celebi University
Faculty of Medicine Balatic Mah, Ha-
vaalani Sosesi No:33/2, 35620 Ataturk
Osب/Çigli
Izmir / TURKEY

Phone:
+90 232 329 35 35
cjmedicalresearch@gmail.com





Prof. Dr. Abdulkadir Imre, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Yilmaz Ozkul, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Asuman Feda Bayrak, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Gokce Tanyeri Toker, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Erdinc Aydin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Feray Koc, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mehmet Ozgur Zengin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Seyda Ugurlu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Melike Balikoglu Yilmaz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Esra Bahar Gur, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Serpil Aydogmus, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Aykut Ozcan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Secil Karaca Kurtulmus, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Gokhan Karakoc, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Mustafa Sengul, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Levent Yilik, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Ali Gurbuz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Orhan Gokalp, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Yuksel Besir, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Hasan Iner, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Nihan Yesilkaya, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Erturk Karaagac, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Mehmet Balkanay, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Cemal Kazimoglu, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Tugrul Bulut, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Tayfun Bacaksiz, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Kemal Kayaokay, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Cem Ozcan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Ihsan Akan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Erhan Sonmez, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Mustafa Durgun, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Ersin Aksam, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Ilker Uyar, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSİTESİ, TIP FAKÜLTESİ
Prof. Dr. Aysegul Sari, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Izzetiye Ebru Cakir, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Fatma Husniye Dilek, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Nuket Ozkavruk Eliyatkin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Betul Bolat Kucukzeybek, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Irfan Ocal, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Prof. Dr. Yigit Akin, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Serkan Ozcan, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Sacit Nuri Gorgel, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr.Osman Kose, IZMIR KATIP CELEBI UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assoc. Prof. Dr. Edip GONULLU, BAKIRCAY UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Assist. Prof. Dr. Hale SEZER, BAKIRCAY UNIVERSITY, FACULTY OF MEDICINE
Dr. Birol TIBET

Current Journal Of Medical Research

GET IN TOUCH

Adress: Izmir Kâtip Celebi University
Faculty of Medicine Balatcik Mah, Ha-
vaalani Sosesi No:33/2, 35620 Ataturk
Osب/Çigli
Izmir / TURKEY

Phone:
+90 232 329 35 35
cjmedicalresearch@gmail.com



TABLE OF CONTENTS

Araştırma Makaleleri

The Assessment Of The Medical Faculty Students' Avoidance Attitudes From Covid-19: The Case Of Izmir Katip Celebi University

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Covid-19'dan Kaçınma Tutumlarının Değerlendirilmesi: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Örneği9

Covid-19 Perception Of Izmir Katip Celebi University Faculty Of Medicine Students

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Covid-19 Algısı.....18

Investigation Of Sleep Quality Of Medical Students And The Factors Affecting It

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Uyku Kalitesi Ve Buna Etki Eden Faktörler.....25



Current Journal Of Medical Research

GET IN TOUCH

Adress: Izmir Kâtip Celebi University
Faculty of Medicine Balatic Mah, Ha-
vaalani Sosesi No:33/2, 35620 Ataturk
Osب/Çigli
Izmir / TURKEY

Phone:
+90 232 329 35 35
cjmedicalresearch@gmail.com

Abstract

Objective: It was aimed to evaluate the avoidance attitudes from COVID-19 of Izmir Katip Celebi University, Faculty of Medicine students according to their status of having COVID-19 and their relatives' having COVID-19, their place of residence, environment, and the way they went to the faculty.

Material and Methods: The data of this research were collected from the students of İzmir Katip Celebi University, Faculty of Medicine, through an online questionnaire in the fall semester of 2020-2021. Personal Information Form and Avoidance Attitudes Scale from COVID-19 were used as data collection tools. IBM SPSS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) statistical package program was used to evaluate the data. Continuous and categorical variables were expressed using median (*IQR*), percentage and frequency values, respectively. The assumption of normal distribution of the variables was evaluated with the Shapiro Wilk test and the assumption of homogeneity of variances was evaluated with the Levene Test. The Mann Whitney *U* test was used for the comparison of two independent groups, the Kruskal Wallis test for comparisons of more than two independent groups, and the Dunn-Bonferroni test, one of the pairwise comparison tests, were used to evaluate the scores of cognitive and behavioral avoidances and the total score of the avoidance attitudes from COVID-19. The relationships between cognitive, behavioral avoidance, and total scores of the avoidance attitudes from COVID-19 were evaluated with the Spearman correlation coefficient, the internal consistency reliability of the cognitive, behavioral avoidances and the avoidance attitudes from COVID-19 were calculated using the Cronbach alpha coefficient. A value of $p < 0.05$ was considered statistically significant.

Results: The mean age and standard deviation of 230 students participating in the study were 20.30 ± 1.75 years and 53.5% of them were female. 15.2% of the participants were students who had COVID-19 disease. When the distribution of behavioral avoidance and avoidance attitudes total score was compared according to gender, a statistically significant difference was found ($p = 0.035$; $p = 0.047$).

Conclusion: It was determined that the total score of the avoidance attitudes scale from COVID-19 and behavioral avoidance sub-dimension scores distributions of female students at Izmir Katip Celebi University Faculty of Medicine were higher when compared to male students. No statistically significant difference was found when the total score distributions of the avoidance attitudes according to the status of having COVID-19 and their relatives, the place of residence, the environment, and the way they went to faculty were examined.

Keywords: Avoidance, Behavioral avoidance, Cognitive avoidance, COVID-19, Pandemic

Özet

Amaç: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin COVID-19 geçirme durumu, yakınlarının geçirme durumu, yaşanılan yer, ortam ve okula gitme şekillerine göre COVID-19'dan kaçınma tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve yöntemler: Araştırmaya ait veriler, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi öğrencilerinden, 2020-2021 güz döneminde çevrimiçi anket aracılığı ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve COVID-19 Kaçınma Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programı kullanılmıştır. Sürekli değişkenler medyan (*IQR*), kategorik değişkenler, yüzde ve frekans değerleri kullanılarak ifade edilmiştir. Değişkenlere ait normal dağılım varsayımı Shapiro Wilk testi ve varyansların homojenliği varsayımı Levene Testi ile değerlendirilmiştir. Bilişsel, davranışsal kaçınma ve kaçınma tutumları toplam puanının değerlendirilmesinde bağımsız iki grup karşılaştırmalarında Mann Whitney *U* test, ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi ve Dunn-Bonferroni test kullanılmıştır. Bilişsel, davranışsal kaçınma ve kaçınma tutumları toplam puanları arasındaki ilişki Spearman korelasyon katsayısı, ölçeğe ait iç tutarlılık güvenilirliği Cronbach alpha katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak önemli kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan 230 öğrencinin yaş ortalaması ve standart sapması 20.30 ± 1.75 yıldır ve %53.5'inin cinsiyeti kadındır. Katılımcıların %15.2'sini COVID-19 hastalığı geçiren öğrenciler oluşturmuştur. Davranışsal kaçınma ve COVID-19'dan kaçınma tutumları toplam puanı dağılımı cinsiyete göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p = 0.035$; $p = 0.047$).

Sonuç: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi kadın öğrencilerin COVID-19'dan kaçınma tutumları toplam puanı, davranışsal kaçınma alt boyutu puanı dağılımları erkek öğrenciler ile karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu saptanmıştır. COVID-19 geçirme durumu, yakınlarının geçirme durumu, yaşanılan yer, ortam ve okula gitme şekillerine göre COVID-19'dan kaçınma tutumları toplam puan dağılımları incelendiğinde istatistiksel olarak önemli farklılık bulunmamıştır.

Anahtar kelimeler: Bilişsel kaçınma, COVID-19, Davranışsal kaçınma, Kaçınma, Pandemi

Bu çalışma 26-27 Mayıs 2022 İzmir, Türkiye'de gerçekleştirilen 2. Ulusal Tıp Öğrencileri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

DOI: 10.52818/cjmr.v3i1.125

Received/Geliş : 24.10.2022

Accepted/Kabul: 09.12.2022

Publication date:30.04.2023

Kaan KISA

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çiğli, İzmir, Türkiye
kisaakaan4299400@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7754-1062>

Eren ÇEVİK

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çiğli, İzmir, Türkiye
erencevik95@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0944-9763>

Cemal Atacan KOLUŞ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çiğli, İzmir, Türkiye
ata.can12@outlook.com
<https://orcid.org/0000-0002-6603-6896>

Leyla KAPLAN

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çiğli, İzmir, Türkiye
leylakaplan2000@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5082-038X>

Elif KAYMAZ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Çiğli, İzmir, Türkiye
kaymaz.elif@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0003-2631-3067>

Mustafa Agah TEKİNDAL
(Corresponding Author)

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Çiğli, İzmir, Türkiye
mustafaagah.tekindal@ikcu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-4060-7048>

GİRİŞ

COVID-19 tek zincirli, pozitif polariteli RNA'ya sahip boyutları 80 ile 120 nm arasında değişiklik gösteren insan patojeni olabilen bir virüs ailesidir. 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde bir grup insanda görülen semptomlarla (ateş, öksürük, nefes darlığı) birlikte baş gösteren COVID-19 hastalığı kısa zamanda yayılarak tüm dünyayı etkilemiştir (1). Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) kadar şiddetli ve ölümlü sonuçlanabilen solunum yolu enfeksiyonlarının altta yatan sebebi olarak bilinen Koronavirüs hastalığına SARS-CoV-2 virüsü neden olmaktadır (2).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından COVID-19 olarak adlandırılan bulaşıcı hastalık nedeniyle 11 Mart 2020 tarihinde pandemi (küresel salgın hastalık) ilan edilmiştir (3). Hastalık semptomları bulunmayan kişiler solunum sisteminde virüs taşıyabilir. Ancak esas bulaşma hastalardan olmaktadır. On dört güne kadar kuluçka (inkübasyon) süresi bulunmaktadır. Koronavirüsün en ideal tanımlama yöntemi; hastalardan alınan nazofarengeal sürüntü ile kantitatif gerçek zamanlı polimeraz zincir reaksiyonu (qRTPCR) yöntemidir. Bu yöntemde özel floresan boyalarla belirlenen oligonükleotidproblar kullanılarak duyarlı ve spesifik sonuçlar elde edilmektedir (4). Koronavirüs ailesinin yaptığı hastalıklar, enfekte kişilerle yakın temasla bulaşmaktadır. Bulaşma yolu genellikle solunum yoluyla gerçekleşmektedir. COVID-19 salgını sürecinde hangi değişkenlere bağlı olarak vaka sayısının değiştiği çok sayıda araştırmanın konusu olmuştur (5,6).

Bu araştırmanın amacı İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin COVID-19 geçirme durumu, yakınlarının geçirme durumları, yaşanan yer, ortam ve okula gitme şekillerine göre COVID-19'dan kaçınma tutumlarını değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma, kesitsel tipte bir çalışmadır. Araştırmaya ait veriler, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi öğrencilerinden, 2020-2021 güz döneminde çevrimiçi anket yolu ile toplanmıştır. Araştırmaya gönüllülük esasına dayalı olarak ve çalışmaya uygun örnekleme yöntemi ile 230 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmaya ait veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve COVID-19 Kaçınma Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulundan 06.05.2021 tarih ve 10-8/2021 Karar No ile Etik izin ve araştırma onayı alınmıştır.

COVID-19'dan Kaçınma Tutumları Ölçeği, 10 maddeli ve beşli likert yapıdadır. Bilişsel

kaçınma ve davranışsal kaçınma olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçekte bulunan ifadeler; Kesinlikle yapmıyorum (1), Yapmıyorum (2), Kararsızım (3), Yapıyorum (3) ve Kesinlikle yapmıyorum (5) şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçek alt boyuttaki madde puanlarının toplanmasıyla elde edilen toplam puanın o alt boyuttaki madde sayısına bölünmesiyle 1-5 arasında bir değer elde edilir. Alt boyutlardan alınan yüksek puanlar ilgili alandaki kaçınmanın yüksek olduğunu göstermektedir. COVID-19'dan Kaçınma Tutumları Ölçeği ve alt boyutlarına ait bilgiler Ek-1'de yer almaktadır (7).

Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programı kullanılmıştır. Sürekli yapıda değişkenler ortalama \pm standart sapma ya da medyan (*IQR*), kategorik yapıda değişkenler ise yüzde ve frekans değerleri kullanılarak ifade edilmiştir. Değişkenlere ait normal dağılım ve varyansların homojenliği varsayımları Shapiro Wilk ve Levene Testi ile değerlendirilmiştir.

Bilişsel ve davranışsal Kaçınma alt boyutlarına ait puanların ve Kaçınma Tutumları Ölçeği toplam puanının değerlendirilmesinde bağımsız iki grup karşılaştırmalarında Mann Whitney *U* test, ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi ve çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni test kullanılmıştır. Bilişsel kaçınma, davranışsal kaçınma ve Kaçınma Tutumları Ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkiler ise Spearman korelasyon katsayısı ile değerlendirilmiştir. Bilişsel kaçınma, davranışsal kaçınma alt boyutlarına ait ve COVID-19'dan Kaçınma Tutumları Ölçeğine ait Cronbach alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak önemli kabul edilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmaya uygun örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan 230 katılımcı dâhil olmuştur. Katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine ilişkin dağılımları Tablo 1'de ayrıntılı olarak verilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması ve standart sapması $20,3 \pm 2,13$, %53,5'i kadın, %35,7'si Dönem 3 öğrencisidir. COVID-19 geçirmeyen katılımcı sayısı 195'tir (%84,8). Yakını COVID-19 geçirmiş katılımcı sayısı 167'dir (%72,6). Katılımcıların 180'i (%78,3) apartman dairesinde yaşamaktadır. Arkadaşları ile yaşayanların sayısı 91'dir (%39,6). Toplu taşıma ile okula ulaşım sağlayanların sayısı ise 117'dir (%50,9).

COVID-19'dan Kaçınma Tutumları ölçeği, bilişsel kaçınma ve davranışsal kaçınma alt boyutlarına ait iç tutarlılık güvenilirliği Cronbach alpha katsayıları ile hesaplanarak sırasıyla 0,751, 0,749 ve 0,726 olarak elde edilmiştir. COVID-19'dan Kaçınma Tutumları ölçeği kullanılarak katılımcılara ait bilişsel ve davranışsal kaçınma puanları ve toplam puanlar elde edilerek katılımcıların cinsiyeti, COVID-19 geçirme durumu, yakınlarının geçirme durumları, yaşanan yer, ortam ve okula gitme şekillerine göre incelenmiş ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde, COVID-19 geçirme durumu, yakınlarının geçirme durumları, yaşanan yer, ortam ve okula gitme şekillerine göre COVID-19'dan Kaçınma Tutumları toplam puan dağılımları arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Kadın katılımcıların COVID-19'dan kaçınma tutumları ölçeğine ait toplam puan dağılımları erkek katılımcılar ile karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0,047$). Kadın katılımcıların davranışsal kaçınma puan dağılımları erkek katılımcılar ile karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0,035$). Bilişsel kaçınma puan dağılımları cinsiyete göre benzer olduğu görülmüştür ($p=0,268$).

Bilişsel kaçınma, davranışsal kaçınma, COVID-19'dan kaçınma toplam puanı arasındaki ilişki ve yaş değişkeni ile ölçek alt boyutları arasındaki ilişkiye ait bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

Bilişsel kaçınma puanı ile davranışsal kaçınma puanı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde istatistiksel olarak önemli bir ilişki saptanmıştır ($r_s=0,294$, $p<0,001$). Bilişsel kaçınma puanı ile toplam kaçınma puanı arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r_s=0,812$, $p<0,001$). COVID-19'dan Kaçınma Tutumları toplam puanı ile davranışsal kaçınma alt boyutu puanı arasında pozitif yönlü kuvvetli bir ilişki bulunmuştur ($r_s=0,738$, $p<0,001$). Katılımcıların yaşı ile bilişsel kaçınma, davranışsal kaçınma ve COVID-19'dan kaçınma toplam puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

TARTIŞMA

COVID-19 salgını ortaya çıkmasının ve pandemi ilan edilmesinin ardından hem bireysel hem de toplumsal birçok etkide bulunmuştur. COVID-19 pandemisinin etkileri hem bireyi hem de toplumu çok derinden etkilemektedir ve bu etkiler birçok farklı tutum ve davranışlara sebep olabilmektedir. COVID-19'un ortaya çıkışı ve bunun neticesinde insanların kendilerini güvende

hissetme ihtiyacıyla birlikte insanların COVID-19'a yakalanmamak adına bu hastalıktan kaçınma davranışları sergileyebilmektedirler. Bu etkilenebilen toplumun her kesimi etkilenebildiği gibi öğrencilerin de hayatı ciddi bir şekilde etkilenebilmektedir. Araştırmamızda Tıp Fakültesi öğrencilerinin pandeminin etkilerinden ne oranda etkilenebildiği ve bunun neticesinde COVID-19'dan kaçınma tutumu ölçeği incelenmeye çalışılmıştır.

Cinsiyetin COVID-19'dan kaçınma tutumunun etkisinde kadınların anksiyete, umutsuzluk ve korku bozuklukları düzeyi araştırmamızdan önce yapılan iki çalışmada erkeklere nazaran daha yüksek olması ve bunun sonucunda pandemi döneminde yapılan araştırmaların daha bulaşıcı ve daha öldürücü algıladıkları görülmüştür (8,9). Başka bir çalışmada ise COVID-19 korkusu düzeyinde cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (10). Ağca, Kandemir, Avşaroğlu'nun yaptıkları çalışmada Katılımcıların Koronavirüs Korkusu Ölçeğinden (KKÖ) aldıkları puanlar cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde katılan 226 kadın katılımcının KKÖ'den aldıkları puanların ortalaması 18,4, standart sapma değeri ise 6,1 olarak raporlandırılmıştır. 185 erkek katılımcının KKÖ'den aldığı puanların ortalamasına bakıldığında 16,2, standart sapma değeri ise 6,3 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların Koronavirüs Korkusu Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre farklılaştığı görülmüştür. Bu veriler ışığında kadın katılımcıların COVID-19 korku düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğunu söylemek mümkündür (11). Araştırmamızda kadınların erkeklere göre bilişsel kaçınma tutumu arasında herhangi bir fark bulunmazken davranışsal olarak kadınların kaçınma tutum puanı erkeklere göre daha yüksek elde edilmiştir. Toplam kaçınma tutumu puanı için de cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

COVID-19'dan kaçınma tutumu oluşmasında en önemli sayılabilecek etkenler arasında öğrencilerin kendilerinin veya yakınlarının COVID-19 hastalığını geçirmiş olması sayılabilir. Bu doğrultuda bireylerin hem psikolojik hem de fizyolojik olarak etkilendikleri bir gerçektir. Tıp fakültesi öğrencilerinin hastalığı geçirme süreçleri toplumsal olarak da etkileyebilmektedir. Bu etkileşimler Özcan Elçi'nin (2021) çalışmasında da gösterilmiştir. Bu çalışmada hastalanma süreci, izolasyon/karantina süreci, hastalığa yönelik tepkiler, damgalama tezahürleri gibi konularda COVID-19 hastalığını geçiren bireylerin durumları anlatılmıştır. kaçınma tutumu ölçeğinde herhangi bir fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan toplam 25 katılımcının 11'i açıkça hastalıktan kaynaklanan söz, tutum ya da eyleme dayalı herhangi bir kötü muamele ile karşılaşmadıklarını belirtirken geri kalan 14 kişi ise damgalanma davranışlarına maruz kaldıkları belirtilmiştir. Bu çalışmanın neticesinde COVID-19 geçirmiş bireylerin damgalanma stratejilerine maruz kalabilecekleri yönünde olmuştur (12). Bu çalışmadan hareketle araştırmamızda bu soru incelenmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırmanın aksine araştırmamızda COVID-19 geçirmiş olmanın herhangi bir kaçınma davranışında etkisi olmadığı bulunmuştur. Tıp fakültesi öğrencilerinin hem bilişsel hem de davranışsal kaçınma tutumu ölçeğinde herhangi bir fark bulunamamıştır.

Tıp fakültesi öğrencilerinden ziyade yakın çevrelerinin de hastalığı geçirmesi kaçınma tutumu açısından etkili olabileceği düşünülebilir. COVID-19 sebebiyle hastanede tedavi gören yakınları olan bireylerin kendilerinin COVID-19'dan kaçınmaları çok farklı durumlar doğurabilmektedir. Bununla birlikte bireyler kendilerinin de hasta olabileceği düşüncesiyle tehlikenin farkına varıp tehlikeye yönelik önlemler alabilmekte ve farklı davranışlar sergileyebilmektedirler. (13). Sevdiklerinin risk taşımasının COVID-19 korkusunda önemli bir yordayıcısı olduğu da tespit edilmiştir (14).

Bazen bireyler ölümcül felaketleri ve hastalıkları bir tür kaçınma tutumu olarak yok sayma girişimine de başvurabilmektedirler (15). Araştırmamızda yakını COVID-19 geçiren tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19'dan kaçınma tutumlarında hem bilişsel hem de davranışsal düzeyde herhangi bir fark bulunmadığı saptanmıştır. Buna bağlı olarak genelde de herhangi bir kaçınma tutumu açısından bir fark bulunamamıştır.

COVID-19 pandemisi ilan edildikten sonra Türkiye'de de etkisini hızlı bir şekilde göstermiştir. Bunun sonucunda bireylerin kendilerine güvenli bir yer arayışı söz konusu olmuştur. Toplumdan olabildiğince izole bir hayat sürdürmek hedeflenmeye çalışılmıştır ve toplumdan kaçış beraberinde birçok olumsuz duyguyu da getirmiştir (16). Toplumdan izole yaşamak için atılan adımlar bireyin nerede ve kimlerle yaşadığı sorusunu da akla getirmektedir. Araştırmamızda bireylerin yaşadıkları ortam ve kimlerle yaşadıklarını gözlemlenmeye çalışılmıştır. Yapılan başka bir çalışmada aile ile yaşamada öğrenciler üzerinde olumlu ve olumsuz özellikleri belirtilmiştir (17). Yeniden aile ile yaşama sürecinin ise çeşitli avantaj ve dezavantajları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler aile yanında yaşamının kendilerine sosyal ve ekonomik bir destek sağladığını, aile evinde daha sağlıklı beslendiklerini ifade et-

mişlerdir. Aileye hastalık bulaştırma endişesi taşımak, özgürlüklerin kısıtlanması, uyum ve aidiyet sorunu yaşamak ve evde uygun ders çalışma ortamı bulamamak ise aile yanında yaşamının dezavantajları olarak sunulmuştur. Bu iki yönlü sonuç öğrencilerin bireysel olarak yaşam anlayışları ile öznel bir şekilde örtüşmüş olabilir. Araştırmamızın sonucunda öğrencilerin yaşadıkları yerin ve ortamın COVID-19'dan kaçınma tutumu üzerinde herhangi bir fark bulunmadığını tespit edilmiştir. Bu araştırmanın Tıp Fakültesi öğrencilerinin üzerinde yapıldığı düşünülürse fark bulunmamasının sebebi birçok öğrencinin aile ile ya da arkadaşları ile yaşamaları olduğu düşünülebilir. Hem yaşadığı yer hem de yaşadığı ortam için fark bulunamamasının sebebi ayrıca pandemi döneminde eğitimin başlangıçta çevrimiçi ardından da kısmi yüz yüze olması ve salgında yaşa görece genç olan öğrencilerin toplumun diğer kesimlerine göre daha rahat olması ile açıklanabilir. COVID-19'dan önce küreselleşmenin de etkisiyle hem yurt içi hem de yurt dışı seyahatler hız kazanmıştır ancak salgın başlaması ile bu seyahatlerde kullanılan toplu taşıma araçlarında temizlik ve hijyen açısından olduğu ve benzeri etkilerinden dolayı bireyleri etkilemiştir (18). COVID-19 kriz süreci bireylerin zihin ve düşünce yapısını etkilemiş ve seyahat kararlarında da davranışsal bir değişimi beraberinde getirmiştir (19). Bu iki çalışma bize sadece seyahat anlamında değil araç kullanımı hakkında da bilgi sunmakta yardımcı olabilmektedir. Ülkemizde yapılan toplu taşıma kullanımı ile ilgili yapılan iki çalışmada COVID-19 hastalığının etkisiyle öğrencilerin toplu ulaşımı kullanmakta pandemi öncesine göre farklı davranışlar sergiledikleri gösterilmiştir. Ankara 'da ve İstanbul'da yapılan araştırmalarda bu konuya açıklık getirmektedir. Ankara'da birinci dönemde %85-90 düzeyinde azalan toplu taşıma kullanımı ikinci dönemin başladığı 1 Haziran 2020 tarihi itibarıyla belirli seviyede artmış ve sıkı önlemler ile yasakların yeniden uygulanmaya başlandığı üçüncü dönemde tekrar azalmıştır. Ulaşım türlerinin kullanım oranları genel olarak korunarak, benzer dalgalanma tüm türler için gözlenmiştir (20) İstanbul'da yapılan çalışmada 11 Mart 2020 itibarı ile alınan önlemler kapsamında toplu ulaşım kullanımında dikkat çeken bir düşüş yaşanmıştır. 16 Mart itibarı ile okulların ve üniversitelerin eğitimine ara verilmesi ve ardından uzaktan eğitime geçilmesi ile tüm toplu taşıma türlerinden %51 ile %60 oranında azalma yaşanmıştır. 21 Mart'ta 65 yaş üstü ve kronik hastalığa sahip kişilere sokağa çıkma yasağının ilan edilmesi ve 3 Nisan'da 20 yaş ve altı için sokağa çıkma yasağının ilan edilmesi ile toplu taşıma kullanan insanlarda azalma belirtilmiştir (20).

SONUÇ

Dünya' da ve Türkiye'de COVID-19'un etkileri dinamik bir şekilde sürmektedir. Bu süreçte birçok davranış ve tutum ortaya çıkabilmektedir. Pandeminin seyri içinde yapılan araştırmalar belirli bir zaman dilimi ve yaş gruplarında yapıldığı için araştırmamızın neticesinde cinsiyete göre literatür ile benzer sonuçlar ortaya çıktığı gözlemlenmiş ve kadınların erkeklere göre daha yüksek kaçınma tutumu puanı elde ettiği görülmüştür. Ancak COVID-19 geçirme durumu, yakınların COVID-19 geçirme durumu, yaşanan yer, ortam ve okula gitme şekillerine göre literatürden farklı bulgular elde edilmiştir. Pandemi döneminde eğitimin başlangıçta çevrimiçi, ardından da kısmi yüz yüze olması ve salgında yaşı genç olan öğrencilerin toplumun diğer kesimlerine göre daha rahat olması ile öğrencilerin yaşadıkları yer ve ortamın kaçınma tutumu puanı üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar gelecek araştırmalar için katkıda bulunacaktır .

KAYNAKLAR

- 1.Xu X, Yu C, Qu J, Zhang L, Jiang S, Huang D, et al. Imaging and clinical features of patients with 2019 novel coronavirus SARS-CoV-2. *Eur J Nucl Med Mol Imaging* 2020;47(5):1275-280.
- 2.Eryılmaz, E & Keşli, R. SARS Koronavirüs-2 (SARS-COV-2) virolojik özellikleri ve diğer koronavirüslerden farkı. *Selçuk Sağlık Dergisi*. 2020; 1(Covid-19 Özel);1-9.
- 3.T.C. Sağlık Bakanlığı, COVID-19 Bilgilendirme Platformu [Internet]. Erişim linki: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>
- 4.Acar, T, Demirel, E A, Afşar, N, Akçalı, A, Demir, G A, Alagöz, A. N., vd. (2020). Nörolojik bakış açısından COVID-19. *Türk J Neurol*, 26(2), 56-106.
- 5.Baran Akpınar, F., Tuncer, M, & Dayan, A. Hastanede Yatan COVID-19 Tanılı Hastalarda Yoğun Bakım Gereksinimini Etkileyen Faktörler. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 26(3), 124-130.
- 6.Artan, T, Karaman, M, ARSLAN, İ, & Cebeci, F (2020). COVID-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği'nin Değerlendirilmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(2), 101-107.
- 7.Geniş, B., Gürhan, N., Koç, M., Geniş, Ç., Şirin, B., Çırakoğlu, O. C., & Coşar, B. (2020). Development of Perception and Attitude Scales Related with COVID-19 Pandemia. *Pearson Journal of Social Sciences – Humanities*, 5(7), 306-328. Doi: 10.46872/pj.127
- 8.Çırakoğlu, O.C. (2011). Domuz gribi (H1N1) salgınıyla ilişkili algıların, kaygı ve kaçınma düzeyi değişkenleri bağlamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 49–64.

- 9.Carter, R M, Wittchen, H-U, Pfister, H Ve Kessler, R C (2001). One Year Prevalence of Subthreshold and Threshold DSM-IV Generalized Anxiety Disorder in A Nationally Representative Sample. *Depression And Anxiety*, 16, 162-171.
- 10.Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2020). The fear of COVID-19 scale: development and initial validation. *International journal of mental health and addiction*, 1-9.
- 11.Ağca, M A, Kandemir, M Ç, Avşaroğlu, S (2022). Yaşam yöneliminin bilişsel davranışsal kaçınmanın COVID-19 korkusunu yordayıcı gücünün belirlenmesi ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkilerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (1), 404-419.
- 12.Özcan Elçi, D (2021). Covid-19 Geçiren Bireylerin Damgalanma Deneyimleri. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*,3(2), s. 111-130
- 13.Rogers, R. W. (1985). Attitude Change and Information Integration in Fear Appeals. *Psychological Reports*, 56(1), 179–182.
- 14.Mertens, G., Gerritsen, L., Duijndam, S., Slameink, E., ve Engelhard, I.M. (2020). Fear of Coronavirus (Covid-19): Predictors in an online study conducted in March 2020. *Journal of Anxiety Disorders*, 74, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102258>.
- 15.Mansfield, P. R. (2007). The illusion of invulnerability. *BMJ*, 334(7602), 1020-1020. ErişimAdresi:https://www.researchgate.net/publication/6322620_The_illusion_of_invulnerability.
- 16.Yamaguchi, K., Takebayashi, Y. (2020). Role of Focusing on the Positive Side During COVID-19 Outbreak: Mental Health Perspective From Positive Psychology. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*,12 (1), 49-50. <http://dx.doi.org/10.1037/tra0000807>.
- 17.Turgut, A Ş (2022). Yeniden Aile ile Yaşamak: Covid-19 Pandemi Sürecinde Eve Dönen Üniversite Öğrencilerinin Deneyimleri, *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 29-43.
- 18.Cahyanto, I, Wiblishauser, M, Pennington-Gray, L Ve Schroeder, A (2016). The Dynamics of Travel Avoidance: The Case of Ebola in the U.S., *Tourism Management Perspectives*, 20: 195-203
- 19.Kock, F, Nørfelt, A, Josiassen, A, Assaf, A G, & Tsionas, M G (2020). Understanding the COVID-19 tourist peycc: The evolutionary tourism paradigm. *Annals of tourism research*, 85, 103053.
- 20.Erbaş, Ö. (2020). COVID-19 Döneminde Hareketlilik: İstanbul Kent içi Toplu Ulaşım, Kent Akademisi, Volume, 13, Issue 3, Pages. 431-442, ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133 Sayı Issue Covid-19 Özel Sayısı, Cilt Volume 12, Yıl Year 2021-Özel Sayı, 415-451,DOI: 10.31198/idealkent.880890

Tablo 1: Tanımlayıcı Özellikler (n=230)

Değişkenler	Tanımlayıcı İstatistikler
Yaş, (yıl) $\bar{x} \pm ss$ $M (min-max)$	20,3±2,13 20 (2-31)
Cinsiyet, n (%) Kadın Erkek	123 (53,5) 107 (46,5)
Dönem, n (%) 1 2 3 4 5 6	51 (22,2) 54 (23,5) 82 (35,7) 15 (6,50) 16 (7) 12 (5,20)
COVID-19 geçirdiniz mi? n (%) Evet Hayır	35 (15,2) 195 (84,8)
Yakınız COVID-19 geçirdi mi? n (%) Evet Hayır	167 (72,6) 63 (27,4)
Yaşadığı Yer, n (%) Apartman dairesi Müstakil ev Yurt Diğer	180 (78,3) 9 (3,9) 39 (17) 2 (0,9)
Yaşadığı Ortam, n (%) Aile ile Arkadaşlar ile Tek başına Diğer	78 (33,9) 91 (39,6) 50 (21,7) 11 (4,8)
Okula nasıl gidiyor? n (%) Özel araç ile Toplu taşıma ile Yürüyerek	10 (4,3) 117 (50,9) 103 (44,8)

\bar{x} : Ortalama; ss : Standart Sapma; M : Medyan min : minimum değer, max : maksimum değer; n : Sayı; %: Yüzde

Tablo 2: Bilişsel kaçınma, Davranışsal kaçınma, COVID-19'dan kaçınma tutumları toplam puanlarının cinsiyet, COVID-19 geçirme durumu, yakınının COVID-19 geçirme durumu, yaşanılan yer, yaşadığı ortam, okula gitme şekline göre karşılaştırılması

	Bilişsel Kaçınma Puanı	Test İstatistikleri		Davranışsal Kaçınma Puanı	Test İstatistikleri		COVID-19'dan Kaçınma Puanı	Test İstatistikleri	
		Test değeri	p değeri		Test değeri	p değeri		Test değeri	p değeri
Cinsiyet⁺									
		1,108	0,268		2,114	0,035		1,983	0,047
Kadın	11 (6)			10 (6)			21 (9)		
Erkek	10 (6)			9 (6)			19 (10)		
COVID-19 geçirdiniz mi?⁺									
		1,448	0,140		0,212	0,830		0,990	0,320
Evet	11 (4)			9 (6)			21 (7)		
Hayır	10 (6)			10 (7)			20 (11)		
Yakınız COVID-19 geçirdi mi?⁺									
		0,854	0,390		0,839	0,400		0,972	0,330
Evet	10 (7)			10 (6)			20 (10)		
Hayır	10 (4)			9 (7)			19 (10)		
Yaşadığı Yer⁺									
		4,118	0,249		2,190	0,534		2,094	0,553
Apartman dairesi	10 (5,75)			9 (6,75)			20 (10)		
Müstakil ev	6 (7,5)			10 (7)			17 (12,5)		
Yurt	9 (5)			11 (6)			20 (8)		
Diğer	10 (-)			7 (-)			17 (-)		
Yaşadığı Ortam⁺									
		6,562	0,087		0,957	0,812		5,907	0,116
Aile ile	10 (5,25)			10 (7)			21 (11)		
Arkadaşlar ile	11 (6)			9 (6)			22 (9)		
Tek başına	9 (5)			9 (5)			19 (6)		
Diğer	7 (10)			10 (9)			19 (17)		
Okula nasıl gidiyor?⁺									
		0,291	0,864		2,154	0,341		0,325	0,850
Özel araç ile	9,5 (4,25)			10 (8,25)			19 (15,2)		
Toplu taşıma ile	10 (6)			10 (6,5)			20 (10,5)		
Yürüyerek	10 (7)			9 (7)			20 (9)		

⁺ Kruskal-Wallis test (H); * Mann-Whitney U testi (Standardized Test Statistics); Özet istatistikler medyan (IQR) değer olarak verilmiştir.

Tablo 3: Bilişsel kaçınma, davranışsal kaçınma ve COVID-19'dan kaçınma puanları ile yaş değişkeni arasındaki ilişkinin incelenmesi

n=230		Yaş	Bilişsel Kaçınma Puanı	Davranışsal Kaçınma Puanı
Bilişsel Kaçınma Puanı	r_s	-0,005		
	p	0,935		
Davranışsal Kaçınma Puanı	r_s	0,097	0,294**	
	p	0,144	<0,001	
COVID-19'dan Kaçınma Puanı	r_s	0,057	0,812**	0,738**
	p	0,392	<0,001	<0,001

r_s : Spearman Korelasyon Katsayısı

EK-1: COVID-19' dan Kaçınma Tutumları Ölçeği

COVID-19' dan Kaçınma Tutumları Ölçeği		1-Kesinlikle Katılmıyorum	2-Katılmıyorum	3-Kararsızım	4-Katılıyorum	5-Kesinlikle Katılıyorum
Bilişsel Kaçınma						
1	Hastalıkla ilgili haberlere maruz kaldığımızda dikkatinizi başka yere çevirmek					
2	Hastalıkla ilgili konulardan söz edilirken başka şeyler düşünmek					
3	Salgınla ilgili haberleri okumamak					
4	TV' de hastalıkla ilgili haberler çıktığında kanalı değiştirmek					
5	Hastalıkla ilgili konuşmaları sonlandırmak için konuyu değiştirmek					
Davranışsal Kaçınma						
6	Hasta olmamak için sosyal etkinliklere katılmamak (sinema, tiyatro vs.)					
7	Hasta olmamak için toplu taşıma araçlarına binmemek					
8	Hasta olmamak için tanıdığımız insanlarla selamlaşırken onları öpmemek					
9	Hasta olmamak için tanıdığımız insanlarla selamlaşırken ellerini sıkmamak					
10	Hasta olmamak için umumi tuvaletleri kullanmamak					

COVID-19' dan Kaçınma Tutumları Ölçeği, 10 maddeli ve beşli likert yapıdadır. Bilişsel kaçınma ve davranışsal kaçınma olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçekte bulunan ifadeler; Kesinlikle yapmıyorum (1), Yapmıyorum (2), Kararsızım (3), Yapıyorum (3) ve Kesinlikle yapıyorum (5) şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçek alt boyutundaki madde puanlarının toplanmasıyla elde edilen toplam puanın o alt boyuttaki madde sayısına bölünmesiyle 1-5 arasında bir değer elde edilir. Alt boyutlardan alınan yüksek puanlar ilgili alandaki kaçınmanın yüksek olduğunu göstermektedir.

Abstract

Objective: The COVID-19 pandemic has affected the whole world starting in 2020. The aim of this study is to determine the differences between the perceptions of Izmir Katip Celebi University Faculty of Medicine students regarding the COVID-19 virus according to the terms and sociodemographic characteristics.

Materials and Methods: The data of the study were collected from Izmir Katip Celebi University Faculty of Medicine students through an online questionnaire in the fall semester of the 2020-2021 academic year. Personal Information Form containing questions about sociodemographic characteristics and COVID-19 Perception Scale were applied to the participants.

Results: 126 students, 51 (40.5%) female and 75 (59.5%) male, participated in the study. It was observed that the students of Izmir Katip Celebi University Faculty of Medicine who participated in the study had a high risk perception. It was concluded that the risk perceptions of the participants were affected by the place they lived. The dangerousness score of the students living in the dormitory is higher than the score of the students living in a detached house; and lower than those living in an apartment ($p=0.047$).

Conclusion: It is seen that the students of Izmir Katip Celebi University Faculty of Medicine have a high level of consciousness and risk perception due to the education they receive. It has been observed that students' high risk perceptions are also affected by the places they live.

Keywords: COVID-19, risk perception, attitude, contagious disease, Faculty of Medicine.

Özet

Amaç: COVID-19 pandemisi 2020 yılında başlayarak tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Bu çalışmanın amacı İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin dönemlere ve sosyodemografik özelliklerine göre COVID-19 virüsüne olan algıları arasındaki farklılıkları belirlemektir.

Gereç ve Yöntemler: Araştırmanın verileri İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinden, 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde çevrim içi anket yoluyla toplanmıştır. Katılımcılara sosyodemografik özelliklerine ait soruları içeren Kişisel Bilgi Formu ve COVID-19 Algısı Ölçeği uygulanmıştır.

Bulgular: 51 (%40,5)'i kadın 75 (%59,5)'i erkek olmak üzere 126 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Çalışmaya katılan İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin yüksek risk algısına sahip oldukları görülmüştür. Katılımcıların risk algılarının yaşadıkları yerden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Yurtta yaşayan öğrencilerin tehlikelilik puanının müstakil evde yaşayanların puanından yüksek; apartman dairesinde yaşayanlardan düşük olduğu görülmüştür ($p=0,047$).

Sonuç: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin aldıkları eğitim dolaşısıyla yüksek bilinç düzeyine ve risk algısına sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin yüksek risk algılarının yaşadıkları yerlerden de etkilendiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: COVID-19, risk algısı, tutum, bulaşıcı hastalık, Tıp Fakültesi.

Bu çalışma 26-27 Mayıs 2022 İzmir, Türkiye'de gerçekleştirilen 2. Ulusal Tıp Öğrencileri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

DOI: 10.52818/cjmr.v3i1.124**Received/Geliş : 20.10.2022****Accepted/Kabul: 08.12.2023****Publication date: 30.04.2023****Ahmet Faruk DAZ**İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Tıp Fakültesi, İzmir.

dazahmet5@gmail.com

[https:// 0000-0003-4196-460X](https://0000-0003-4196-460X)**Mustafa Berkay MUHTAR**İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Tıp Fakültesi, İzmir.

mustafaberkeymuhtar@gmail.com

<https://0000-0002-3674-9609>**Samet YILMAZ**İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Tıp Fakültesi, İzmir.

samet.ylmz3945@gmail.com

<https://0000-0002-6757-6560>**Elif KAYMAZ**İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Tıp Fakültesi,

Biyostatistik Anabilim Dalı İzmir.

kaymaz.elif@yahoo.com

<https://0000-0003-2631-3067>**Mustafa Agah TEKİNDAL****(Corresponding Author)**İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Tıp Fakültesi,

Biyostatistik Anabilim Dalı İzmir

mustafaagah.tekindal@ikcu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-4060-7048>

GİRİŞ

COVID-19, ilk olarak Çin' in Vuhan eyaleti' nde Aralık-Ocak ayları arasında ateş, nefes darlığı, öksürük vb. solunum yolu hastalıkları belirtileri gösteren bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020' de tanımlanan bir virüstür (1). Koronavirüsler, hayvanlarda ve insanlarda hastalık oluşmasına yol açabilecek büyük bir virüs ailesidir. İnsanlarda, birkaç koronavirüsün soğuk algınlığından MERS ve SARS gibi daha şiddetli hastalıklara kadar solunum yolu enfeksiyonlarına neden olduğu bilinmektedir. COVID-19 hastalığına SAR-CoV-2 virüsü neden olmaktadır (1). Küresel olarak etkinliğini devam ettirmekte olan pandemi sürecinin insanlar üzerinde fiziksel ve ruhsal etkilere neden olduğu bilinmektedir. Mevcut durumda birçok ülkede sokağa çıkma kısıtlamaları uygulanmış ve bazı ülkelerin bazı bölgelerinde okullar tatil edilmiştir. Ülkemizde ise online öğretim sistemine geçilmiş, sosyal mesafe kurulları ve sokağa çıkma kısıtlamaları uygulanmıştır. İnsandan insana bulaşarak, temas yoluyla ve hapsirme gibi hava yolu ile yayıldığı doğrulanmıştır (1,2). Bünyesinde virüs barındıran insanların konuşma, öksürme vb. durumlarda ağızlarından çıkan damlacıkların içinde bulunan partiküllerin bir başkası tarafından solunması durumunda hastalığın yayıldığı bildirilmiştir. Partiküllerin boyutu 5 mikrometreyi bulabilmektedir. Çıplak gözle fark edilmeyen damlacıklar sık kullanılan ortamların yüzeylerinde bulunabilmektedir (2). Virüsün aktiflik süresi bulunduğu yüzeye göre değişkenlik gösterebilmekle beraber 80 saati bulabilir. Dünya çapında virüse yakalanan 517,097,886 insandan 6,250,664 insan hayatını kaybetmiştir. Bu durum Türkiye' de 15,041,899 vaka bulunurken 180,890 insanın ölümüyle sonuçlanmıştır (3).

Bu çalışmanın amacı, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (İKÇÜ) Tıp Fakültesi öğrencilerinin dönemlere ve çeşitli sosyodemografik özelliklerine göre COVID-19 virüsüne olan algıları arasındaki farklılıkları belirlemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Evren ve örneklem

İKÇÜ Tıp Fakültesi öğrencilerinin dönemlere ve çeşitli sosyodemografik özelliklerine göre COVID-19 virüsüne olan algıları arasındaki farklılıkları belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın evrenini İKÇÜ Tıp Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya dair; COVID-19 ile ilgili araştırmalar kapsamında T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden 2021-05-07T14_46_22No' lu başvuruya 16.05.2021

tarihinde bilimsel araştırma onayı ile İKÇÜ' den 06.05.2021 tarih ve 2021-SAE-0090 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Katılımcılara internet tabanlı veri toplama tekniği ile ulaşılmış olup katılımcılar bilgilendirilmiş onam formu ile araştırma hakkında bilgilendirilmiştir. Araştırmanın hipotezleri "COVID-19 salgınında öğrencilerin dönemleri ve sosyodemografik özellikleri salgına yönelik algıya etki etmektedir." ve "COVID-19 salgınında öğrencilerin dönemleri ve sosyodemografik özellikleri arasındaki farklılıklar salgına yönelik algıda farklılıklara neden olmaktadır." şeklinde belirlenmiştir.

Veri toplama araçları

Katılımcılardan Kişisel Bilgi Formunu ve COVID-19 Algısı Ölçeğini yanıtlamaları istenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirlemek ve değerlendirmek amacıyla oluşturulan formda yaş, cinsiyet, okuduğu dönem, yaşadığı yer, yaşadığı ortam, kendisinin COVID-19' a yakalanıp yakalanmadığı, herhangi bir yakınının COVID-19' a yakalanıp yakalanmadığı, alkol alımı, sigara kullanımı, KOAH, bronşial astım, obezite ve hipertansiyonu olup olmadığını araştıran sorular yer almaktadır.

COVID-19 Algısı Ölçeği

COVID-19' a yönelik algının değerlendirilmesi için Geniş ve arkadaşlarının (2020) geliştirdiği COVID-19 Algısı Ölçeği kullanılmıştır (4). Ölçek "1- Kesinlikle Katılmıyorum" ile "5-Kesinlikle Katılıyorum" seçeneklerini içeren likert tipi bir ölçektir ve toplamda 7 maddeden oluşmaktadır. COVID-19 Algısı Ölçeğinden alınan yüksek puanlar o alandaki algının yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Verilerin analizi

Veriler IBM SPSS Statistics v.25 paket programında değerlendirilmiştir. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile test edilmiştir. Tanımlayıcı özellikler kategorik değişkenler için n, %, sürekli değişkenler için medyan (M) ve çeyrekler arası uzaklık (IQR) ile sunulmuştur. Normal dağılıma uygunluk göstermeyen sürekli değişkenler Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi ile karşılaştırılmıştır. İkili karşılaştırmalarda Dunn-Bonferroni testi kullanılmıştır. Sürekli değişkenler arasındaki ilişki Spearman sıra korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Uygulanan ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği Cronbach alpha katsayısı ile incelenmiştir. $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

İKÇÜ Tıp Fakültesinde 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde eğitim gören 126 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Katılan öğrencilerin yaşları 20 (2) olup, 126 öğrenciden 51 (% 40,5)' i kadın 75 (%59,5)' i erkektir. COVID-19 hastalığını geçiren kişi sayısı 19 (%15,1) iken, geçirmeyen sayısı 107 (%84,9) olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 126 öğrenciye ilişkin tanımlayıcı özellikler Tablo 1'de verilmiştir. Uygulanan COVID-19 Algısı Ölçeğine ait Cronbach alpha katsayısı 0,942 olarak elde edilmiştir. COVID-19 Algısı Ölçeğinin toplam puanı 29 (6)' dir. İKÇÜ Tıp Fakültesi öğrencilerinin yüksek risk algısına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 2'de cinsiyet, COVID-19 geçirme durumu, yakınınızın COVID-19 geçirme durumu, yaşadığı yer, yaşadığı ortam, alkol kullanma durumu, sigara kullanma durumuna göre tehlikelilik puanı, bulaştırıcılık puanı ve total algı puanları verilmiştir. Yurttan yaşayanların tehlikelilik puanı müstakil evde yaşayanların puanından yüksekken; apartman dairesinde yaşayanlardan düşüktür ($p=0,047$). Apartman dairesinde yaşayanların tehlikelilik puanıyla müstakil evde yaşayanların puanı arasındaysa istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemiştir. Tehlikelilik puanı ile bulaştırıcılık puanı ($r=0,489$, $p<0,001$) ve total algı puanı ($r=0,817$, $p<0,001$) arasında doğru yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcıların yaşlarıyla ölçek puanları arasında ilişki bulunmamıştır (Tablo 3).

TARTIŞMA

COVID-19 hastalığı ilk olarak 2019 yılının aralık ayında, Çin' in Huwei eyaletine bağlı olan Wuhan kentinde ortaya çıkmış ve 11 Mart 2020' de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir. Pandemiler bireyleri ve toplumu büyük ölçüde etkileyen sosyal bir olgu olmakla birlikte tıbbi fenomenlerdir. COVID-19' un ortaya çıkmasının ardından aşı bulma, hastalığa etkin müdahale ve tedavi yöntemleri konusunda araştırmalarla birlikte sosyal bilimlere yönelik birçok araştırma da başlamıştır. COVID-19, özellikle başlangıçta olduğu gibi hızlı yayıldığından dolayı insanlara güvenlik eksikliği hissi yaşatmış, bu da insanların ruh sağlığını çeşitli şekillerde etkilemiştir. COVID-19 salgını sırasında insanların psikolojik uyumluluklarını test eden birçok araştırma da ortaya çıkmıştır (5).

İKÇÜ Tıp Fakültesi öğrencilerinin katıldığı anketin sonuçlarına göre; 126 kişiden 108'i, virüsün haberlerde veya sosyal medyada anlatıldığı kadar tehlikeli olduğuna inanmakta, kalan 18 kişi ise virüsün tehlike seviyesinin abartıldığını düşünmektedir. Ayrıca 126 katılımcının 100'ü medyanın virüsü abartmadığını, olduğu gibi gösterdiğini

düşünürken kalan 26 katılımcı ise medyada söylenenlerin abartılı olduğunu düşünmektedir. Medyada virüsle ilgili söylenenlerin abartılı olduğunu düşünen 26 katılımcının büyük çoğunluğunun, kişisel olarak hastalığı deneyimlememekle birlikte tanıdıkları içerisinde de hastalığa yakalananların bulunmadığını belirtmesi asimetrik bir etki oluşturmaktadır. Bu asimetrik etkinin kendilerinde veya çevrelerindeki duruma ve sosyal medyada gördükleri durumla karşılaştırmaları sonucu oluştuğu düşünülmektedir. Dünyada virüsün başlangıcından itibaren toplam 517.097.886 COVID-19 vakası bulunmaktadır. Hastalığa yakalanmış olan insanlardan 6.250.664 kişinin vefat ettiği bilgisi resmi olarak topluma sunulmaktadır (3). Bu verilere göre COVID-19 ortaya çıktığı andan 2022 yılına kadar her 18 kişiden birinin COVID-19 hastalığına yakalandığını, hastalığa yakalanan her 78 kişiden birinin vefat ettiği görülmektedir (7). Bu sonuçlara rağmen ankete katılan 126 kişiden 32'si virüsün ölümcül bir hastalığa neden olduğuna inanmamakta, verilerin kesinliğinden şüphe etmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının COVID-19 pandemisine ilişkin risk algıları ve bu konuda yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları görülebilmektedir. Bu sonuçlarda öğrencilerin kendilerini yüksek riskli grupta görmeleri ve virüs hakkında bilgi düzeylerinin yüksek olması, önlemlere gerekli hassasiyeti göstermelerini kolaylaştırdığı düşünülebilir. Bu çalışmaya benzer olarak; Çin'de yapılan bir araştırmada, bireylerin COVID-19 pandemisi sonrası risk algılarının yüksek olduğu ve bireylerin yaşamlarını olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir (8). Benzer bir şekilde Meksika'da yapılan bir araştırmada, influenza salgınının medya aracılığıyla kamuya aktarılmasının bireylerin risk algılarını yükselterek yaşam kalitelerinin düşmesine sebep olduğu bildirilmiştir (9). COVID-19, insandan insana bulaşma özelliği sayesinde hızlı yayılmıştır. Hastalığın bulaş yolunun damlacık olduğu düşünülmektedir (1,2,10). Ayrıca hasta bireylerin öksürme, hapşırma yoluyla çevreye saçtıkları damlacıklara insanların elle temas etmesi ve temas ettikleri yüzeyi ağız, göz, burun vb. yerlere temas ettirmesi ile bulaşmaktadır (10). Bunlar düzenli el yıkama ve maske takılması gibi basit önlemler ile çözülebilecek sorunlar olmasına rağmen bilinçsizlik, tedbirsizlik, bilgi yetersizliği ve hatta hastalığı küçümseme gibi faktörler sebebiyle dünyada gerek ölümler gerekse ekonomik problemler olmak üzere büyük etkiler doğurmuştur (11). Genel etkilerinden en belirgin olanı küresel nakliyat işlemlerinin bozuntuya uğraması, dünyadaki tüm şirketlerin bu durumdan olumsuz etkilenmesine sebebiyet vermiş olup, milyonlarca insanın gelecek dönemlerde işini kaybetme riskini meydana getirmiştir (12). İKÇÜ Tıp Fakültesi öğrencilerinden 113 kişi virüsün kolayca bulaşabilen bir hastalık olduğunu düşünürken kalan 13 kişi virüsün

kolayca bulaşabilen bir hastalık olduğunu düşünürken kalan 13 kişi virüsün bulaşmasının kolay bir durum olmadığını düşünmektedir. Koronavirüs ailesi dış ortam koşullarında canlılığını sürdürme eğiliminde değildir. Ortamın nem ve sıcaklığından ortamın dokusunun şekline kadar virüsün dayanıklılık sürecini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Cansız yüzeylerdeki aktiflik süresi çeşitli araştırmalar tarafından değerlendirilmiş olup dış ortam koşullarında canlılığını saatler içerisinde kaybettiği ortaya konmuştur. COVID-19'un dış ortamdaki aktivitesinin ve bulaşıcılığının sadece temas süresi ile değil, temas yüzeyinin özellikleri ile de bağdaştığı da unutulmamalıdır (1,2).

İKÇÜ Tıp Fakültesi öğrencilerine uygulanan ölçekte bulunan "Virüs kargo veya alışveriş ürünleri aracılığıyla bulaşabilir." maddesine verilen cevaplar incelendiğinde 126 kişiden 55'i virüsün bahsedilen şekilde bulaşabileceğine inanırken 30 kişi kısmen katıldığını belirtmekte, 41 kişinin ise böyle bir durumun gerçekliğine inanmadığı görülmektedir. Yapılan bir araştırmada, COVID-19'un metal, cam, plastik yüzeylerde 9 güne kadar aktivitesini sürdürebildiği belirtilmiştir (13). Benzer bir konuda yapılan başka bir araştırmada ise COVID-19'un karton yüzeyde 24 saate kadar, plastik ve paslanmaz çelik üzerinde 72 saate kadar aktivitesini devam ettirebildiği belirtilmiştir (14). Bu durumda kargoyu teslim eden kişinin belirlenen pandemi kurallarına uyması şartıyla kargo ürünlerinden virüs bulaşma ihtimali oldukça düşük olduğu düşünülmeye rağmen marketlerde satılan alışveriş ürünlerinde insanların ürünleri ellerine alma şekliyle temasa geçmesi sebebiyle bu durumun daha riskli olduğu düşünülmektedir. Yamaguchi ve ark. çalışmasında insanların COVID-19 salgınına yönelik algı ve tutumlarının psikososyal sorunlar ile ilişkisinin tartışılmaz olduğu ortaya konulmuştur (6).

SONUÇ

COVID-19 salgını uzun zamandan beri küresel boyutta etkisini devam ettiren, psikolojik açıdan korku ve endişeye sebep olan etkileri ve sonuçları ile ilgili algıları kişiler arasında farklılık gösteren bir salgındır. İKÇÜ Tıp Fakültesi öğrencilerinin yüksek bilinç düzeyine ve risk algısına sahip oldukları görülmektedir. Tıp Fakültesi öğrencilerinin gelecekte toplum ile olan etkileşimlerinde çevrelerindeki bireylerin de bilinç düzeylerini yükseltmeleri beklenmektedir. Bu sonuçların gelecekte yapılacak araştırmalara katkıda bulunması öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

1. T.C. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi [Internet]. [Kaynak 6 Mayıs 2022]. Erişim linki: <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/>

rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf?type=file

2. TTB COVID-19 Pandemisi 4. Ay Değerlendirme Raporu | TTB [Internet]. [Kaynak 06 Mayıs 2020]. Erişim linki: https://www.ttb.org.tr/yayin_goster.php?Guid=97fd6bfa-c287-11ea-9489-8d3047d5562f

3. Mathieu E, Ritchie H, Rodés-Guirao L, et al "Coronavirus Pandemic (COVID-19)". Published online at OurWorldInData.org. (2020) Retrieved from: <https://ourworldindata.org/coronavirus> [Online Resource]

4. Geniş B, Gürhan N, Koç M, Geniş Ç, Şirin B, Çırakoğlu OC, Coşar B. COVID-19 Pandemisine İlişkin Algı ve Tutum Ölçeklerinin Geliştirilmesi. *Pearson Journal of Social Sciences and Humanities* 2020; 7: 306-328. doi: 10.46872/pj.127.

5. Chen S, Bonanno GA. Psychological adjustment during the global outbreak of COVID-19: a resilience perspective. *Psychol. Trauma: Theory Res. Pract. Policy.* 2020;12(S1):51-54.

6. Yamaguchi K, Takebayashi Y, Miyamae M, Komazawa A, Yokoyama C, Ito M. Role of focusing on the positive side during COVID-19 outbreak: mental health perspective from positive psychology. *Psychol. Trauma: Theory Res. Pract. Policy* 2020;12(S1):49-50. doi: 10.1037/tra0000807

7. Hoşgör H, Aközlü Z. Sağlık programlarında öğrenim gören öğrencilerin COVID-19'a dair bilgi, önlemlere uyum ve risk algısı düzeylerinin sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi.* 2021;7(1):181-192.

8. Li JB, Yang A, Dou K, Wang LX, Zhang MC, Lin XQ. (2020). Chinese public's knowledge, perceived severity, and perceived controllability of the COVID-19 and their associations with emotional and behavioural reactions, social participation and precautionary behaviour: A national survey. *BMC Public Health.* 2020;20(1):1589. doi: 10.1186/s12889-020-09695-1

9. Jones JH, Salathé M. Early assessment of anxiety and behavioural response to novel swine-origin influenza a(H1N1). *PLoS ONE.* 2009;4(12):e8032. doi:10.1371/journal.pone.0008032

10. World Health Organization. Novel Coronavirus Situation Report-2. 22 January 2020 | WHO [Internet]. [Cited:08 Mayıs 2022]. Available from: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200122-sitrep-2-2019-ncov.pdf>

11. Centers for Disease Control and Prevention. Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) How to Protect Yourself and Others | CBC [Internet]. [Cited:06 Mayıs 2022]. Available from: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/prevention.html>

12. Cinel EA. COVID-19'un Küresel Makroekonomik Etkileri ve Beklentiler. *Politik Ekonomik Kuram.* 2020;4(1):124-140. doi: 10.30586/pek.748538

13. Kampf G, Todt G, Pfaender S, Steinmann E. Persistence of coronaviruses on inanimate surfaces and their inactivation with biocidal agents. *J Hosp Infect.* 2020;104(3):246-251. doi: 10.1016/j.jhin.2020.01.022

14. van Doremalen N, Bushmaker T, Morris DH, et al. Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. *N Engl J Med.* 2020;382(16):1564-1567. doi: 10.1056/NEJMc2004973

Tablo 1: Tanımlayıcı Özellikler

Değişkenler	İstatistikler
Yaş, (yıl) <i>M (IQR)</i>	20 (2)
Cinsiyet, n (%) Kadın Erkek	51 (40,5) 75 (59,5)
Dönem, n (%) 1 2 3 4 5	55 (43,7) 17 (13,5) 46 (36,5) 7 (5,60) 1 (0,80)
COVID-19 geçirdiniz mi? n (%) Evet Hayır	19 (15,1) 107 (84,9)
Yakınız COVID-19 geçirdi mi? n (%) Evet Hayır	93 (73,8) 33 (26,2)
Yaşadığı Yer, n (%) Apartman dairesi Müstakil ev Yurt	85 (67,5) 6 (4,8) 35 (27,8)
Yaşadığı Ortam, n (%) Aile ile Arkadaşlar ile Tek başına	41 (32,5) 59 (46,8) 26 (20,6)
Alkol Kullanma Durumu, n (%) Alkol almam Nadiren Günde 1 kadeh Haftada 1 kadeh	55 (43,7) 44 (34,9) 1 (0,8) 26 (20,6)
Kronik Hastalık, n (%) Bronşial astım Astım-Diyabet-Hipertansiyon Diyabet Obezite	4 (3,20) 1 (0,80) 1 (0,80) 1 (0,80)
Sigara Kullanma Durumu, n (%) Kullanmam Nadiren Haftada 1 paket Günde 1 paket Günde 1 paketten fazla	90 (71,4) 12 (9,50) 9 (7,10) 13 (10,3) 2 (1,60)

M: Medyan IQR: Çeyrekler arası açıklık; n: Sayı; %: Yüzdeler

Tablo 2: COVID-19 Algısı Ölçeğinin Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

	Tehlikelilik Puanı			Bulaştırıcılık Puanı			Total Algı Puanı		
	<i>M</i> (<i>IQR</i>)	Test istatistiği	<i>p</i>	<i>M</i> (<i>IQR</i>)	Test istatistiği	<i>p</i>	<i>M</i> (<i>IQR</i>)	Test istatistiği	<i>p</i>
Cinsiyet									
Kadın	13 (3)	Z=1,13	0,258	16 (2)	Z=0,26	0,789	28 (5)	Z=0,27	0,780
Erkek	12 (3)			16 (4)			29 (6)		
COVID-19 geçirdiniz mi?									
Evet	11 (4)	Z=1,67	0,094	16 (6)	Z=0,45	0,653	27 (8)	Z=1,22	0,221
Hayır	12 (3)			16 (4)			29 (6)		
Yakınız COVID-19 geçirdi mi?									
Evet	12 (3)	Z=0,50	0,614	16 (4,50)	Z=0,44	0,655	29 (6)	U=0,53	0,593
Hayır	12 (3)			16 (3)			27 (6,50)		
Yaşadığı Yer									
Apartman dairesi	13 (4) ^a	H=6,10	0,047	16 (3,50)	H=0,85	0,652	29 (5)	H=3,93	0,140
Müstakil ev	11,5 (4,25) ^a			16 (2,75)			27,5 (7)		
Yurt	12 (2) ^b			16 (4)			27 (5)		
Yaşadığı Ortam									
Aile ile	13 (4,50)	H=1,97	0,373	16 (3)	H=2,61	0,271	29 (6)	H=1,98	0,371
Arkadaşlar ile	12 (3)			16 (4)			27 (6)		
Tek başına	13 (4)			15,5 (5)			29 (5,50)		
Alkol Kullanma Durumu									
Alkol almam	13 (3)	H=2,30	0,512	16 (3)	H=2,11	0,550	29 (5)	H=1,865	0,601
Nadiren	13 (4)			16 (4,75)			29 (6)		
Günde 1 kadeh	-			-			-		
Haftada 1 kadeh	12 (3)			15 (4,50)			27 (6)		
Sigara Kullanma Durumu									
Kullanmam	12 (3)	H=3,46	0,483	16 (3,25)	H=5,77	0,216	29 (6)	H=4,50	0,342
Nadiren	12 (4,25)			16,5 (2,50)			29 (4,75)		
Haftada 1 paket	12 (2,50)			15 (6)			26 (6,50)		
Günde 1 paket	14 (3)			17 (6)			30 (10)		
Günde 1 paketten fazla	13 (-)			18,5 (-)			31,5 (-)		

$p < 0,05$; Kruskal-Wallis test (*H*); Mann-Whitney U testi (*Z*); a ve b üst simgeleri gruplar arası farklılığı göstermektedir.

Tablo 3: Tehlikelilik, Bulaştırıcılık ve Total Algı puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi

		Yaş	Tehlikelilik Puanı	Bulaştırıcılık Puanı
Tehlikelilik Puanı	r	0,118		
	p	0,190		
Bulaştırıcılık Puanı	r	0,033	0,489**	
	p	0,716	<0,001	
Total Algı Puanı	r	0,065	0,817**	0,893**
	p	0,470	<0,001	<0,001

r: Spearman sıra korelasyon katsayısı

Abstract

Aim: We wanted to draw attention to the sleep quality of medical students and it's change in periods during their busy academic calendars where they go through different types of education. The aim of the study is to measure and compare the sleep quality of students in different periods (terms 1-6) in medical school and to determine the variables that affect it.

Method: Data of this research was gathered from students of Izmir Katip Celebi University faculty of medicine. A total of 308 students (126 men, 182 women) completed the survey. Students' sleep quality was measured with Pittsburgh Sleep Quality Index (PSQI). Data were evaluated in the SPSS 25 program.

Results: There was no significant difference between the sleep quality of students in different periods of medical school. 306 students total PSQI score was 5 or higher therefore sleep quality found to be low. We found that having a sleep related disease, alcohol consumption, using any method to make sleeping easier and students' overall health affects sleep quality.

Conclusion: 99.35% of medical students' sleep quality was found to be low. Further research in this subject and increasing students' awareness is needed.

Key Words: sleep quality, medical students, pandemic

ÖZET

Amaç: Tıp öğrencilerinin farklı eğitim tiplerinden geçtikleri yoğun akademik takvimleri boyunca uyku kalitelerini ve bunun farklı dönemlerdeki değişimine dikkat çekmek istedik. Çalışmanın amacı tıp fakültesinde farklı dönemlerdeki (Dönem 1-6) öğrencilerin uyku kalitelerini ölçmek, karşılaştırmak ve bunu etkileyen değişkenleri saptamaktır.

Yöntem: Araştırmanın verileri İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinden toplanmıştır. Toplam 308 öğrenci (126 erkek, 182 kadın) anketi tamamlamıştır. Öğrencilerin uyku kalitesi Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi (PUKİ) ile ölçülmüştür. Veriler SPSS 25 programında değerlendirilmiştir.

Bulgular: Tıp fakültesinin farklı dönemlerindeki öğrencilerin uyku kaliteleri arasında anlamlı bir farklılık görülmedi. 306 öğrencinin PUKİ toplam puanı 5 ve üzeri olup uyku kalitesi düşük olarak görüldü. Uyku rahatsızlığına sahip olma, alkol kullanımı, uyumayı kolaylaştırmak için herhangi bir yöntem kullanımı ve öğrencilerin sağlık durumlarının uyku kalitesini etkilediği saptandı.

Sonuç: Tıp fakültesi öğrencilerinin uyku kaliteleri 99.35% oranında düşük bulundu. Bu konuda ileri araştırmaların ve öğrencilerin farkındalığının artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: uyku kalitesi, tıp öğrencileri, pandemi

Bu çalışma 26-27 Mayıs 2022 İzmir, Türkiye'de gerçekleştirilen 2. Ulusal Tıp Öğrencileri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

DOI: 10.52818/cjmr.v3i1.121**Received/Geliş:**11.11.2022**Accepted/Kabul:**06.04.2023**Publication Date:**30.04.2023**Ege Narin**

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Çiğli, İzmir, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-9174-8935>
egenarin30@gmail.com

Gamze Tavil

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Çiğli, İzmir, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-6628-7679>
gamzetavil79@gmail.com

Rojda Karayel

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Çiğli, İzmir, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0003-3267-6788>
roj dakarayel1209@icloud.com

Furkan Mert Büyükbensili

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Çiğli, İzmir, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0003-3788-7015>
furkanbuyukbensili@gmail.com

Muhammed Emre Ürut

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Çiğli, İzmir, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-0935-2622>
emreurut123@gmail.com

Mustafa Agah Tekindal

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Biyostatistik Anabilim Dalı, Çiğli,
İzmir
<https://orcid.org/0000-0002-4060-7048>
mustafaagah.tekindal@ikcu.edu.tr

Leyla Demir**(Corresponding Author)**

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalı, Çiğli, İzmir,
Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-9174-8935>
argunleyla@gmail.com

GİRİŞ

Uyku, vücudun ve beynin geri döndürülebilir şekilde sinirsel ve davranışsal bir bilinçsizliğe geçmesi halidir (1). Uyku sırasında vücutta yenilenme gerçekleşir ve düzenli uyku homeostasis için kritiktir (2). Uyku kalitesinin düşüklüğü uyku apnesi, insomnia gibi sık görülen uyku problemlerinin temel sebeplerindedir (3). Ancak uyku kalitesindeki azalmanın kilo alımına sebep olduğu, kalp hastalıkları, fiziksel aktivitede azalma, diyabet, hipertansiyon gibi problemleri tetiklediği ve mortalite oranlarını arttırdığının tespit edilmesi, uyku düzeninin etki alanının çok daha geniş olduğunu göstermektedir (1, 3, 4). Uyku metabolik etkilerinin yanında akademik başarı gibi kişinin sosyal hayatını ve psikolojisini de etkiler (5). Hem fiziksel hem de ruh sağlığına etkisi bu kadar önemli olmasına rağmen uyku sağlığıyla ilgili çalışmalar yakın zamana kadar genelde uykunun klinik kısmına odaklanmıştır (6). Bu çalışmada günlük yaşamı etkilese de klinik olarak görmezden gelinmeyen uykunun kalite düzeyleri üzerinde duruldu. Örneklemimizi oluşturan tıp fakültesi öğrencilerinin yapılan araştırmalarda toplum ortalamasının da üzerinde uyku problemleri yaşadığı kaydedilmiştir (7, 8). Bu çalışma İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin uyku kalitesini ve bunu etkileyen değişkenleri tespit etmeyi amaçlamıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Evreni/Örnekleme

Araştırma için evren İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri, örneklemimiz ise bu öğrencilerden ankete katılıp soruları eksiksiz yanıtlayan öğrencilerdir. Çalışmamızın türü kesitsel tanımlayıcı araştırmadır.

Dahil Edilme ve Dışlama Kriterleri

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinden çalışmaya katılmak için gönüllü olan tüm öğrenciler çalışmaya dahil edildi. Ciddi nörolojik veya kronik hastalığı olan öğrenciler çalışma dışı bırakıldı. Katılmayı düşünen öğrenciler çalışma hakkında bilgilendirilip onayları alındı.

Veri Toplama Araçları

Araştırmamızda İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesinde farklı dönemlerde okuyan 308 öğrenciye anket uygulandı. Öğrenciler uygulanan anketi 29.01.2021-30.03.2021 tarihleri arasında tamamladı. Anketimiz Google Anketler ile oluşturulup Whatsapp uygulaması aracılığıyla paylaşıldı. Uyku kalitesini ölçmek için Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi (PUKİ) kullanıldı. PUKİ Buysse ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş uyku kalitesinin niceliksel olarak ölçümünü sağlayan bir ölçektir. Toplam 24 soru içe-

rir, 19'u kendini değerlendirme sorusudur, 5 soru bireyin eşi veya oda arkadaşı tarafından yanıtlanır. Kendini değerlendirme soruları uyku süresini, uyku latansını (gecikmesini) ve uyku ile ilgili özel problemleri saptamak için kullanılır. PUKİ ölçeğinde verilen cevaba göre puanlama 0 ile 21 arasında olup 5 ve üzeri puan alanların uyku kalitesi düşük kabul edilmiştir (9). PUKİ ölçeğinin Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirliği Ağargün ve arkadaşları tarafından 1996 yılında yapılmıştır (10). Çalışmamızda <4; 5-8 ve 9+ şeklinde (11) verilen referanslar doğrultusunda elde edilen sürekli PUKİ skoru kategorik olarak ayrılmış ve %32,1'inin 5-8; %67,2'sinin ise 9+ puan aldığı belirlenmiştir. Anketin kalanında ise literatürde uykuya anlamlı ilişkisi bulunmuş, uykuyu etkilediği düşünülen alkol, sigara, çay ve kahvenin tüketimi; fiziksel aktivite (12), Ştefan ve arkadaşlarının araştırmasına dayanarak subjektif sağlık durumu (mükemmel, çok iyi, iyi, kötü, çok kötü) (13) ve elektronik cihaz kullanımı gibi kişinin rutinini etkileyebilen değişkenleri ölçen 15 soru soruldu. Ayrıca öğrencilerin hangi dönem olduğu, vücut kitle indeksi, cinsiyeti, gelir durumları ve akademik başarıları katılımcıların demografik kimliğini ve bunun olası etkilerini gözleyebilmek adına soruldu.

Çalışmamız İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 25.02.2020 tarih ve 85 sayılı karar ile onaylanmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışmada kategorik ve sürekli değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, ortanca değer, minimum, maksimum, sayı ve yüzdelik dilim) verilmiştir. Ayrıca parametrik testlerin ön şartlarından varyansların homojenliği "Levene" testi ile kontrol edilmiştir. Normallik varsayımına ise "Shapiro-Wilk" testi ile bakılmıştır. İki grup arasındaki farklılıklar değerlendirilmek istendiğinde parametrik test ön şartlarını sağladığı durumda "Student's t Test" ve "Eş Yapma t Testi"; sağlamadığında ise "Mann Whitney-U testi" ve "Wilcoxon Testi" kullanılmıştır. Üç ve daha fazla grup karşılaştırması için Tek Yönlü Varyans analizi ve çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi ile sağlanmadığında ise Kruskal Wallis ve çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni-Dunn Testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ düzeyi anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Anketi 308 öğrenci tamamladı ve 306 öğrencinin uyku kalitesi düşük düzeyde bulundu. Tıp fakültesinin farklı dönemlerdeki öğrencilerin uyku kaliteleri arasında anlamlı bir fark gözlenmedi.

Haftada en az 2 kere alkol kullanan, uykuyu kolaylaştıracak bir yöntem kullanmayan, sağlık düzeyini “ortalama” olarak değerlendiren öğrencilerin uyku kalitelerinin anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görüldü .

Tablo 1.

Tablo 1’e göre ankete katılan öğrenci sayısı dönem 1 için 39, dönem 2 için 29, dönem 3 için 41, dönem 4 için 43, dönem 5 için 138, dönem 6 içinse 18’di. Katılımcıların %59,1’i kadındı. Akademik başarısı 60-75 (ortalama) aralığında olan öğrenci sayısı 140 idi (%45,5).

Tablo 2.

Tablo 2’ye göre tıp fakültesi öğrencilerinin okudukları döneme, cinsiyete, aylık gelire, vücut kitle indeksine ve akademik başarılarına göre uyku kaliteleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,05$).

Tablo 3.

Tablo 3’e göre uyku kalitesinin bir belirleyicisinin geçmişte ya da şu an tanı koyulmuş bir uyku rahatsızlığına sahip olmak olduğu tespit edildi ($p=0,04$). Öğrencilerin alkol kullanımına yönelik cevapları doğrultusunda alkolün uyku kalitesine etkisi olduğu görüldü ve haftada 2 kere alkol kullananların uyku kaliteleri hiç alkol kullanmayanlardan anlamlı oranda daha düşük bulundu. Aynı zamanda ayda 1-2 kere alkol kullananlar ile haftada 2 kere alkol kullananların da uyku kalitelerinde anlamlı bir farklılık olduğu belirlendi ($p=0,035$). Uyku kalitesi ile uykuyu kolaylaştırmak için bir yöntem uygulamak arasında anlamlı ilişki saptandı ($p<0,001$). Öğrencilere sağlık durumlarını genel olarak nasıl değerlendirdikleri soruldu ve mükemmel (16 kişi), çok iyi (87 kişi), ortalama (182 kişi), kötü (20 kişi), çok kötü (3 kişi) seçenekleri verildi. Uyku kalitesi ile kişinin subjektif sağlık durumu arasında anlamlı ilişki bulundu. Öğrencilerin kendi sağlık durumlarını değerlendirmesinde cevabı “mükemmel” olan ve cevabı “ortalama” olanların uyku kalitelerinde anlamlı farklılık görüldü ($p=0,043$).

Tablo 4.

Tablo 4’deki bulgulardan hareketle sigara kullanımının, kahve-çay gibi içeceklerin kullanım miktarı ve

saat 19.00’ dan sonra tüketiminin uyku kalitesine etkisi olmadığı görüldü ($p>0,05$).

Tablo 5.

Tablo 5’te belirtildiği üzere vitamin takviyesi kullanımı, enerji içeceği kullanımı, öğrencilerin uyumadan kaç saat önce telefonla ilgilendikleri, telefon, bilgisayar, televizyon, konsol vb. elektronik aletlerle ne kadar süre geçirdikleri, günlük ders çalışma süreleri ve düzenli spor yapmalarının uyku kalitesi ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olmadığı belirlendi ($p>0,05$).

TARTIŞMA

308 öğrencinin 306’sının PUKİ toplam puanı 5 ve üzeri olarak bulundu. Literatürde tıp öğrencilerinin ortalama bir öğrenciden daha kötü bir uyku kalitesine sahip olduğu bulgusu yaygın olsa da tespit edilen oran diğer araştırmalardan daha yüksektir (8, 12). COVID-19 pandemisi ve devamında karantina önleminin alınması sosyal mesafe ve izolasyona neden olmuş ve bu durum mental sağlığı etkilemiştir. Bu süreçte öğrenciler ve ofis çalışanları arasında cep telefonu kullanımı çok artmıştır. Ofis çalışanları bilgisayar aracılığı ile evden çalışmaya, öğrenciler ise sosyal medya, haber takibi ve online dersler için cep telefonu kullanmaya başlamıştır. Uzun süre ekrana maruz kalma, uyku düzenin ve süresini ciddi şekilde etkileyerek sağlık üzerinde zararlı etki göstermektedir. Bu durum gece kullanılan cihazların ekranlarından yayılan mavi ışığın uykuya dalmaya yardımcı olan melatonin düzeyini baskılaması ile açıklanabilir (13, 14). Majumda ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada öğrenciler ofis çalışanları arasında artan cep telefonu ve bilgisayar kullanımının uyku süresi ile negatif ilişki gösterdiği bulunmuştur. Çalışmaya katılanlar arasında çok sayıda kişinin karantina öncesine göre geç yatıp geç kalktığı görülmüştür. Bu literatürle uyumludur (15). Ayrıca doğal ışığa maruz kalma azalma, insanların işe gitmeleri, çocuklarını okula bırakmaları, öğrencilerin okula ve sosyal aktivitelere gitmeleri, insanların spor salonuna gitmeleri gibi insanı sirkadyen ritimde tutan ve uyku uyanıklıkta etkili dış etkenler önemli ölçüde azalmıştır. Bireylerin önemli bir kısmı günün beklenmedik bir saatinde kendilerini uykulu hissettiklerini ve uykunun büyük olasılıkla stres, kaygı ve yatmadan önceki ekran maruziyetinden etkilendiğini ifade etmişlerdir (16).

Çalışmamız COVID-19 sebebi ile karantina sürecinde yapılmıştır, bu süreçte anketimize dahil olan öğ-

enciler derslerine online olarak veya kayıtlı dersleri kendi istedikleri saatte dinleyerek katılmışlardır. Karantina sürecinin uzamasıyla birlikte evden dışarı çıkamayan öğrencilerde fiziksel harekette azalma, arkadaşları ile sosyalleşememe, sosyal yaşamın daha çok telefondaki uygulamalar aracılığı ile sağlandığı görülmüştür. Tüm bu etmenlerle birlikte COVID-19 hastalığının ilk zamanlarında hastalıkla ilgili sahip olunan bilginin az olması öğrencilerin psikolojik olarak kendilerini baskı altında hissetmesine bu da uyku bozukluklarına sebep olmuş olabilir.

Bulgularımıza göre tıp fakültesi dönemleri ile uyku kalitesi arasında anlamlı bir ilişki saptanmadı ($p=0,173$). Bu bulgu Corrêa ve arkadaşlarının tıp öğrencilerinin ilk 2 yılda uyku kalitelerinin daha kötü olduğu sonucuyla uyumlu değildir (11). Bunun sebeplerinden biri öğrencilerin eğitim dönemlerinden bağımsız olarak, pandemi sürecinde internet üzerinden benzer sistemlerde eğitim görmesi olabilir. Ankete 182 kadın, 126 erkek öğrenci katıldı ve cinsiyetler arasında uyku kalitesi farkı bulunamadı. Bu bulgu büyük oranda literatürle uyumludur (8, 11, 14). Literatürde vücut kitle indeksi ile uyku kalitesi arasında anlamlı ilişkinin olduğunu gösteren birçok çalışma bulunmakla birlikte (19-21), çalışmamızda anlamlı ilişki saptanamadı.

Çalışmamızda aylık gelir durumu ve akademik başarının uyku kalitesi ile anlamlı bir ilişkisi saptanmadı. Literatürde gelir durumu gibi sosyoekonomik koşulların (6-8) ve akademik başarının uyku kalitesiyle ilişkili olduğu çalışmalar vardır (22, 23). Tanı konulmuş uyku problemi olan öğrencilerin beklendiği gibi uyku kalitesi anlamlı oranda düşük olarak tespit edildi. Verilerimize göre sigara, çay, kahve ve enerji içeceği kullanımının uyku kalitesiyle bir ilişkisi görülmedi. Literatürde bu maddelerin uyku kalitesiyle ilişkisi için farklı bulgular bulunmakla birlikte, sigaranın uyku kalitesi üzerine etkisi olduğu gösterilmiştir (8, 21, 24, 25). Yanhui Liao ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada sigara kullananlar kullanmayanlara göre daha düşük uyku kalitesine sahipti ve daha yüksek oranda uyku bozukluğu gösterdiler (26). Çay, kahve ve enerji içecekleri gibi kafein bulduran içecekler de birçok çalışmada uyku kalitesiyle ilişkili bulunmuştur (19,27,28).

Bulgularımıza göre alkol kullanımı uyku kalitesini etkileyen faktörlerden biridir. Verilen cevaplar doğrultusunda hiç alkol kullanmayan ve az alkol kullananlar ile sıklıkla alkol kullanan öğrenciler arasında anlamlı uyku kalitesi farkı vardır. Bu bulgular

Araújo ve arkadaşlarının bulguları ile uyumludur (28). Alkol içmek uyku düzenini, süresini ve uykuya dalma süresini bozarak uyku bozukluklarına neden olabilir. Alkol kullanımı ve uyku problemleri arasındaki ilişki alkolün farmakolojik etkileri ile açıklanabilir. Bu etki doza bağlı olup, düşük ve orta dozlarda kullanımdan sonra ilk iki saatte uyarıcı etki yüksek dozlarda ise yatıştırıcı etki göstermektedir (29). Sonuçlarımızda vitamin takviyesi alımı uyku kalitesini etkilememiştir. Ankette yalnızca vitamin takviyesi sorulduğundan doğal yollarla vitamin alınımı bu ölçümün dışında bırakılmıştır. Literatürde vitamin seviyesinin uykuyu etkilediğine dair bulgular vardır (30,31).

Araştırmamızda uyku kalitesinin en önemli belirleyicilerinden birinin uyumayı kolaylaştıracak bir yöntem belirlemek olduğu görüldü. Bu konuda kullanılan yöntemin ne olduğu ve öğrenciler tarafından ne sıklıkla uygulandığı araştırılabilir. Tıp fakültesi öğrencilerinin uyku kalitesinin yüksek oranda kötü olduğu görüldüğünden öğrencilere uyumayı kolaylaştırmak için bazı yöntemler belirmeleri tavsiye edilebilir.

Çalışmamıza göre öğrencilerin telefon ve diğer elektronik aletleri kullanım süreleri ve hangi saatler arasında kullandıklarının uyku kalitesiyle ilişkisi olmadığı görüldü. Bu bulgu literatürle çok örtüşmemektedir (19,32,33). Günlük ders çalışma süresi ile uyku kalitesinin anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Bulgularımıza göre düzenli sporun uyku kalitesi ile ilişkisi yoktur. Bu bulgu Chang ve arkadaşlarının bulgularıyla uyuşmamaktadır (20).

Son olarak subjektif sağlık durumu değerlendirmesi uyku kalitesinin belirteçlerinden biri olarak bulundu. Bu bulgu literatürle uyumludur (13). Sağlık durumunu “ortalama” olarak değerlendiren öğrenciler ile “mükemmel” seçeneğini seçen öğrencilerin uyku kalitelerinin belirgin şekilde farklı olduğu görüldü.

Çalışmanın Kısıtlılıkları: Çalışma COVID-19 karantina döneminde yapılması farklı yaşam tarzlarının uyku üzerine etkilerini gözlemlemeyi zorlaştırmış olabilir.

Çalışmamızın tek merkezli olması sebebiyle kısıtlı sayıda öğrenci değerlendirilmiştir, öğrencilerin çoğunluğunu temsil edecek şekilde çok merkezli çalışmalar planlanabilir. Çalışmamız anket yoluyla yapıldığından verilen cevapların doğruluğu katılımcılara bağlıdır.

SONUÇ

Elde edilen verilerden literatüre uymayan bazı sonuçlara varılmıştır ancak çalışmamızın en önemli bulgusu kötü uyku kalitesine sahip öğrencilerin oranının çok yüksek olmasıdır. Bu farklılığın en büyük sebebi anketin COVID-19 pandemisinde yapılması olabilir. COVID-19 pandemi döneminin öğrencilerin eğitim ve sosyal hayatlarını büyük ölçüde kısıtlamasıyla uyku kalitesini de ciddi oranda düşürdüğü görülmüştür (34). Literatürde de COVID-19 pandemisi sırasında kişilerin uyku kalitesinin düştüğü yönünde veriler mevcuttur (35). Uygunun vücut homeostazında ve bilişsel performanstaki rolü düşünülürse bu alanda çalışmaların önemi büyüktür (21). Öğrencilerin, kaliteli uykunun önemini anlayabilmeleri ve onlara yardımcı olabilecek çözüm önerileri sunabilmek adına uyku kalitesi konusu eğitim programına dahil edilebilir.

Uyku kalitesinin 308 öğrencinin 306'sında düşük seviyede olması diğer değişkenlerin uyku kalitesi üzerine etkisini ölçmeyi zorlaştırmış olabilir. Tıp fakültesi öğrencilerinin uyku kalitesi, bunu etkileyen faktörler ve uyku kalitesini yükseltmek için yapılabilecekler hakkında ileri araştırmalar yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. Štefan, L., Vrgoč, G., Rupčić, T., Sporiš, G., & Sekulić, D. Sleep Duration and Sleep Quality Are Associated with Physical Activity in Elderly People Living in Nursing Homes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2018. 15(11), 2512. doi:10.3390/ijerph15112512
2. Troynikov, O., Watson, C. G., & Nawaz, N. (2018). Sleep environments and sleep physiology: A review. *Journal of thermal biology*, 2018 78, 192–203. <https://doi.org/10.1016/j.jtherbio>.
3. Grandner, M. A., Jackson, N., Gerstner, J. R., & Knutson, K. L. Sleep symptoms associated with intake of specific dietary nutrients. *Journal of sleep research*, 2014. 23(1), 22-34.
4. Antunes, B. M., Campos, E. Z., Parmezani, S. S., Santos, R. V., Franchini, E., & Lira, F. S. Sleep quality and duration are associated with performance in maximal incremental test. *Physiology & behavior*, 2017 177, 252-256.
5. Bugueño M, Curihual C, Olivares P, Wallace J, López-Alegría F, Rivera-López G, Oyanedel JC. Calidad de sueño y rendimiento académico en alumnos de educación secundaria [Quality of sleep and academic performance in high school students]. *Rev Med Chil*. 2017 Sep;145(9):1106-1114. Spanish. doi: 10.4067/s0034-98872017000901106. PMID: 29424396.
6. Buysse D. J. Sleep health: can we define it? Does it matter?. *Sleep*, 2014 37(1), 9–17. <https://doi.org/10.5665/sleep.3298>
7. Azad MC, Fraser K, Rumana N, et al. Sleep disturbances among medical students: a global perspective. *J Clin Sleep Med*. 2015;11(1):69-74. Published 2015 Jan 15. doi:10.5664/jcsm.4370
8. Almojali, A. I., Almalki, S. A., Alothman, A. S., Masuadi, E. M., & Alaqeel, M. K. The prevalence and association of stress with sleep quality among medical students. *Journal of epidemiology and global health*, 20177(3), 169–174. <https://doi.org/10.1016/j.jegh.2017.04.005>
9. Buysse, D. J., Reynolds III, C. F., Monk, T. H., Berman, S. R., & Kupfer, D. J. The Pittsburgh Sleep Quality Index: a new instrument for psychiatric practice and research. *Psychiatry research*, 1989 28(2), 193-213.
10. Ağargün, M.Y., Kara, H., & Anlar, Ö. Pittsburgh uyku kalitesi indeksi'nin geçerliliği ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1996 7 (2), 107-115.
11. Corrêa, C. C., Oliveira, F. K., Pizzamiglio, D. S., Ortolan, E., & Weber, S. Sleep quality in medical students: a comparison across the various phases of the medical course. *Journal brasileiro de pneumologia : publicacao oficial da Sociedade Brasileira de Pneumologia e Tisiologia*, 2017 43(4), 285–289. <https://doi.org/10.1590/S1806-37562016000000178>
12. Makizako H, Kiyama R, Nishimoto D, Nishio I, Masumitsu T, Ikeda Y, Hisamatsu M, Shimizu S, Mizuno M, Wakamatsu M, Inoue N, Tabira T, Ohshige T, Yamashita A, Nagano S, Ku-Ohl Project Team. Association between Regular Exercise and Self-Rated Health and Sleep Quality among Adults in Japan during the COVID-19 Pandemic. *Int J Environ Res Public Health*. 2021 Oct 7;18(19):10515. doi: 10.3390/ijerph181910515. PMID: 34639823; PMCID: PMC8507649.
13. Štefan, L., Juranko, D., Prosoli, R., Barić, R., & Sporiš, G. Self-Reported Sleep Duration and Self-Rated Health in Young Adults. *Journal of clinical sleep medicine : JCSM : official publication of the American Academy of Sleep Medicine*, 2017 13(7), 899–904. <https://doi.org/10.5664/jcsm.6662>
14. Rique, G. L., Fernandes Filho, G. M., Ferreira, A. D., & de Sousa-Muñoz, R. L. Relationship between chronotype and quality of sleep in medical students at the Federal University of Paraíba, Brazil. *Sleep science (Sao Paulo, Brazil)*, 2014 7 (2), 96–102. <https://doi.org/10.1016/j.slsci.2014.09.004>
15. Marelli S, Castelnovo A, Somma A, Castronovo V, Mombelli S, Bottoni D, Leitner C, Fossati A, Ferini-Strambi L. Impact of COVID-19 lockdown on sleep quality in university students and administration staff. *J Neurol*. 2021 Jan;268(1):8-15. doi: 10.1007/s00415-020-10056-6. Epub 2020 Jul 11. PMID: 32654065; PMCID: PMC7353829.
16. Calvo-Sanz JA, Tapia-Ayuga CE. Blue light emission spectra of popular mobile devices: The extent of user protection against melatonin suppression by built-in screen technology and light filtering software systems. *Chronobiol Int*. 2020 Jul;37(7):1016-1022. doi: 10.1080/07420528.2020.1781149. Epub 2020 Jul 10. PMID: 32649241.
17. Christensen MA, Bettencourt L, Kaye L, Moturu ST, Nguyen KT, Olgin JE, Pletcher MJ, Marcus GM. Direct Measurements of Smartphone Screen-Time: Relationships with Demographics and Sleep. *PLoS One*. 2016 Nov 9;11(11):e0165331. doi: 10.1371/journal.pone.0165331. PMID: 27829040; PMCID: PMC5102460.
18. Majumdar P, Biswas A, Sahu S. COVID-19 pandemic and lockdown: cause of sleep disruption, depression, somatic pain, and increased screen exposure of office workers and students of India. *Chronobiol Int*. 2020 Aug;37(8):1191-1200. doi: 10.1080/07420528.2020.1786107. Epub 2020 Jul 13. PMID: 32660352.)

20. Cheng, S. H., Shih, C. C., Lee, I. H., Hou, Y. W., Chen, K. C., Chen, K. T., Yang, Y. K., & Yang, Y. C. A study on the sleep quality of incoming university students. *Psychiatry research*, 2012 197(3), 270–274. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2011.08.011>
20. Chang, S. P., & Chen, Y. H. Relationships between sleep quality, physical fitness and body mass index in college freshmen. *The Journal of sports medicine and physical fitness*, 2015 55(10), 1234–1241
21. Bixler E. Sleep and society: an epidemiological perspective. *Sleep medicine*, 2009 10 Suppl 1, S3–S6. <https://doi.org/10.1016/j.sleep.2009.07.005>
22. Prichard J. R. Sleep Predicts Collegiate Academic Performance: Implications for Equity in Student Retention and Success. *Sleep medicine clinics*, 2020 15(1), 59–69. <https://doi.org/10.1016/j.jsmc.2019.10.003>
23. Ahrberg, K., Dresler, M., Niedermaier, S., Steiger, A., & Genzel, L. The interaction between sleep quality and academic performance. *Journal of psychiatric research*, 2012 46(12), 1618–1622. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2012.09.008>
24. Şenol, V., Soyuer, F., Akça, R. P., & Argün, M. Adölesanlarda uyku kalitesi ve etkileyen faktörler. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 2012 13(2), 93-104.
25. Clark, I., & Landolt, H. P. Coffee, caffeine, and sleep: A systematic review of epidemiological studies and randomized controlled trials. *Sleep medicine reviews*, 2017 31, 70–78. <https://doi.org/10.1016/j.smrv.2016.01.006>
26. Liao Y, Xie L, Chen X, Kelly BC, Qi C, Pan C, Yang M, Hao W, Liu T, Tang J. Sleep quality in cigarette smokers and nonsmokers: findings from the general population in central China. *BMC Public Health*. 2019 Jun 24;19(1):808.
27. Mwape, R. K., & Mulenga, D. (2019). Consumption of Energy Drinks and Their Effects on Sleep Quality among Students at the Copperbelt University School of Medicine in Zambia. *Sleep disorders*, 2019, 3434507. <https://doi.org/10.1155/2019/3434507>
28. Araújo, Márcio Flávio Moura de, Freitas, Roberto Wagner Júnior Freire de, Lima, Adman Câmara Soares, Pereira, Dayse Christina Rodrigues, Zanetti, Maria Lúcia, & Damasceno, Marta Maria Coelho. Health indicators associated with poor sleep quality among university students. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*, 2014 48(6), 1085-1092. <https://dx.doi.org/10.1590/S0080-623420140000700017>
29. Pavlović¹ M, Đindić B. Alcohol Consumption Habits and Sleep Quality, *Acta Medica Medianae* 2014, Vol.53(2)
30. Doherty, R., Madigan, S., Warrington, G., & Ellis, J. Sleep and Nutrition Interactions: Implications for Athletes. *Nutrients*, 2019 11(4), 822. <https://doi.org/10.3390/nu11040822>
31. Romano, F., Muscogiuri, G., Di Benedetto, E., Zhukouskaya, V. V., Barrea, L., Savastano, S., Colao, A., & Di Somma, C. Vitamin D and Sleep Regulation: Is there a Role for Vitamin D?. *Current pharmaceutical design*, 2020 26(21), 2492–2496. <https://doi.org/10.2174/1381612826666200310145935>
32. Fang L, Xu X, Lin X, Chen Y, Zheng F, Bei Y, Zhang L, Zhang B. [Association of mobile phone overuse with sleep disorder and unhealthy eating behaviors in college students of a medical university in Guangzhou]. *Nan Fang Yi Ke Da Xue Bao*. 2019 Dec 30;39(12):1500-1505. Chinese. doi: 10.12122/j.issn.1673-4254.2019.12.16. PMID: 31907144; PMCID: PMC6942992.

2019 Dec 30;39(12):1500-1505. Chinese. doi:
10.12122/j.issn.1673-4254.2019.12.16. PMID:
31907144; PMCID: PMC6942992.

Mohammadbeigi, A., Absari, R., Valizadeh, F., Saadati, M., Sharifimoghadam, S., Ahmadi, A., Mokhtari, M., & Ansari, H. Sleep Quality in Medical Students; the Impact of Over-Use of Mobile Cell-Phone and Social Networks. *Journal of research in health sciences*, 2016 16(1), 46–50.

Saguem, B. N., Nakhli, J., Romdhane, I., & Nasr, S. B. Predictors of sleep quality in medical students during COVID-19 confinement. *L'Encephale*, 2021 S0013-7006(21)00074-9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.encep.2021.03.001>

Targa, A., Benítez, I. D., Moncusí-Moix, A., Arguimbau, M., de Batlle, J., Dalmases, M., & Barbé, F. Decrease in sleep quality during COVID-19 outbreak. 2020 *Sleep & breathing = Schlaf & Atmung*, 1–7. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11325-020-02202-1>

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

		Frekans	Yüzde	$\bar{x} \pm ss$ <i>M (min-max)</i>
Cinsiyet	Kadın	182	59,1	10,16 \pm 2,67 10,00 (4,00-18,00)
	Erkek	126	40,9	9,75 \pm 2,70 10,00 (4,00-17,00)
Dönem	1	39	12,7	9,87 \pm 2,63 9,00 (6,00-17,00)
	2	29	9,4	10,55 \pm 1,90 10,00 (8,00-16,00)
	3	41	13,3	10,12 \pm 2,68 10,00 (6,00-15,00)
	4	43	14,0	10,11 \pm 2,69 10,00 (5,00-16,00)
	5	138	44,8	9,67 \pm 2,75 9,50 (4,00-18,00)
	6	18	5,8	11,27 \pm 3,17 11,50 (6,00-18,00)
Akademik Başarı	100-85 (çok iyi)	39	12,7	9,74 \pm 2,93 9,00 (5,00-17)
	85-75 (iyi)	112	36,4	9,99 \pm 2,89 10,00 (4,00-18,00)
	75-60 (ortalama)	140	45,5	9,99 \pm 2,48 10,00 (5,00-18,00)
	60<(kötü)	17	5,5	10,64 \pm 2,54 11,00 (6,00-15,00)

Tablo 2: PUKİ Skorunun Sosyodemografik Özellikler ile Karşılaştırması

Tablo 2: PUKİ Skorunun Sosyodemografik Özellikler ile Karşılaştırması

		<u>n</u>	$\bar{x} \pm ss$ <u>M (min-max)</u>	Test İstatistiği	<u>p</u>
Dönem	1	39	9,87 ± 2,63 9,00 (6,00-17,00)	7,707*	0,173
	2	29	10,55 ± 1,90 10,00 (8,00-16,00)		
	3	41	10,12 ± 2,68 10,00 (6,00-15,00)		
	4	43	10,11 ± 2,69 10,00 (5,00-16,00)		
	5	138	9,67 ± 2,75 9,50 (4,00-18,00)		
	6	18	11,27 ± 3,17 11,50 (6,00-18,00)		
Cinsiyet	Kadın	182	10,16 ± 2,67 10,00 (4,00-18,00)	10.564,0**	0,238
	Erkek	126	9,75 ± 2,70 10,00 (4,00-17,00)		
Aylık Gelir	<2219	136	10,19 ± 2,77 10,00 (4,00-18,00)	1,025*	0,599
	2219-7229	120	9,85 ± 2,53 10,00 (4,00-17,00)		
	7229<	52	9,82 ± 2,81 9,00 (6,00-16,00)		
Vücut Kitle İndeksi	<18 (zayıf)	29	10,51 ± 2,61 11,00 (6,00-18,00)	1,969*	0,579
	18-25 (normal)	240	10,00 ± 2,77 10,00 (4,00-18,00)		
	25-30 (fazla kilolu)	32	9,50 ± 2,31 10,00 (5,00-14,00)		
	30-35 (birinci derece obez)	7	9,71 ± 1,49 10,00 (7,00-11,00)		
Akademik Başarı	100-85 (çok iyi)	39	9,74 ± 2,93 9,00 (5,00-17)	2,179*	0,536
	85-75 (iyi)	112	9,99 ± 2,89 10,00 (4,00-18,00)		
	75-60 (ortalama)	140	9,99 ± 2,48 10,00 (5,00-18,00)		
	60<(kötü)	17	10,64 ± 2,54 11,00 (6,00-15,00)		

*: Kruskal Wallis H testi, **: Mann Whitney U testi

Tablo 3: PUKİ Skorunun Değerlendirmeler ile Karşılaştırması

		<i>n</i>	$\bar{x} \pm ss$ <i>M (min-max)</i>	Test İstatistiği	<i>p</i>
Uyku Rahatsızlığı	Evet	15	12,13± 2,97 12,00 (6,00-18,00)	1.232,5**	0,004
	Hayır	293	9,88± 2,63 10,00 (4,00-18,00)		
Alkol Kullanımı	Hiç	145	9,76± 2,64 9,00 (4,00-16,00)	10,374*	0,035
	Haftada 1	25	10,92± 3,02 11,00 (6,00-18,00)		
	Haftada 2	19	11,47± 2,29 11,00 (7,00-17,00)		
	Haftada 2' den fazla	12	10,00± 3,13 10,00 (4,00-15,00)		
	Ayda 1-2 kere	107	9,83± 2,60 10,00 (5,00-18,00)		
Uykuyu Kolaylaştırmak İçin Yöntem Kullanımı	Evet	113	10,70± 2,45 11,00 (6,00-18,00)	8.100,50**	<0,001
	Hayır	195	9,58± 2,74 9,00 (4,00-18,00)		
Subjektif Sağlık Değerlendirmesi	Mükemmel	16	8,37± 2,60 8,00 (5,00-14,00)	9,862*	0,043
	Çok iyi	87	9,59± 2,50 9,00 (4,00-15,00)		
	Ortalama	182	10,32± 2,73 10,00 (5,00-18,00)		
	Kötü	20	9,95± 2,81 9,50 (6,00-18,00)		
	Çok kötü	3	10,66± 0,57 11,00 (10,00-11,00)		

*: Kruskal Wallis *H* testi, **: Mann Whitney *U* testi

Tablo 4: PUKİ Skorunun Alışkanlıklar ile Karşılaştırması

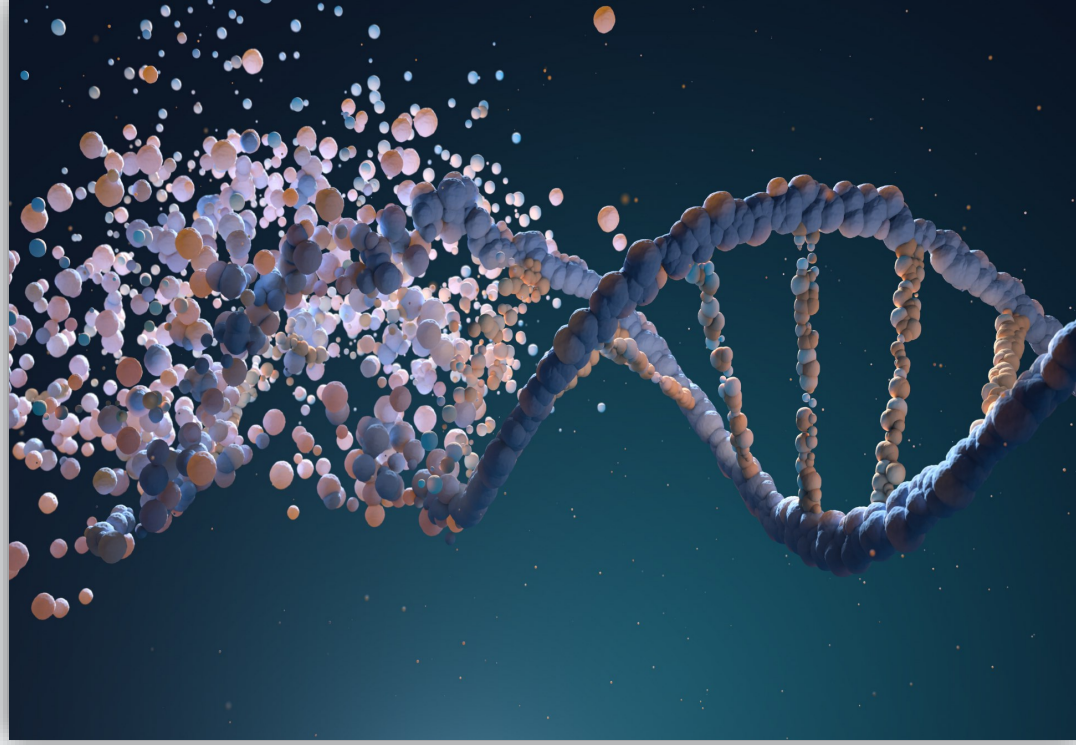
		<i>n</i>	$\bar{x} \pm ss$ <i>M (min-max)</i>	Test İstatistiği	<i>p</i>
Sigara Kullanımı	Hiç	234	9,79± 2,63 10,00 (4,00- 18,00)	7,083*	0,215
	Yarım Paketten Az	30	10,53± 2,87 10,00 (6,00- 18,00)		
	Yarım Paket	18	10,22± 2,90 10,00 (6,00- 15,00)		
	Bir Pakete Yakın	14	10,57± 2,76 10,50 (7,00- 17,00)		
	Bir Paket	10	11,40± 2,79 11,50 (6,00- 16,00)		
	İki Paket	2	12,00± 1,41 12,00 (11,00- 13,00)		
Çay-Kahve Kullanımı	Hiç	15	9,66± 2,16 9,00 (6,00- 14,00)	2,256*	0,521
	Günde 1-2 Bardak	135	9,80± 2,81 9,00 (5,00- 18,00)		
	Günde 3-4 Bardak	105	10,18± 2,64 10,00 (4,00- 17,00)		
	Günde 5 Bardaktan Fazla	53	10,22± 2,62 11,00 (5,00- 17,00)		
19.00'dan Sonra Çay, Kahve Kullanımı	Evet	256	10,09± 2,69 10,00 (4,00- 18,00)	5.680,5**	0,094
	Hayır	52	9,50± 2,66 9,00 (6,00- 18,00)		

*: Kruskal Wallis *H* testi, **: Mann Whitney U testi

Tablo 5: PUKİ Skorunun Diğer Alışkanlıklar ile İlişkisi

		<i>n</i>	$\bar{x} \pm ss$ <i>M (min-max)</i>	Test İstatistiği	<i>p</i>
Vitamin Takviyesi Kullanımı	Evet	77	10,14± 2,69 10,00 (5,00-18,00)	8.592,0**	0,654
	Hayır	231	9,94± 2,69 10,00 (4,00-17,00)		
Enerji İçeceği	Çok Nadir	288	9,97± 2,71 10,00 (4,00-18,00)	3,892*	0,421
	Ayda 1-2 Kere	7	9,28± 2,21 9,00 (6,00-12,00)		
	Haftada 1	4	12,00± 0,81 12,00 (11,00-13,00)		
	Haftada 2	3	10,33± 2,51 10,00 (8,00-13,00)		
	Haftada 2'den Fazla	6	10,33± 3,01 10,00 (6,00-15,00)		
Uyku Öncesi Telefon Kullanımı	0-30 Dakika	234	10,14± 2,71 10,00 (4,00-18,00)	2,803*	0,423
	30 Dakika- 1 Saat	43	9,67± 2,64 10,00 (4,00-18,00)		
	1-2 Saat	24	9,41± 2,37 9,00 (5,00-14,00)		
	2 Saatten Fazla	7	9,00± 3,26 8,00 (5,00- 13,00)		
Elektronik Alet Kullanımı	1-3 Saat	31	9,64± 3,10 9,00 (4,00-16,00)	4,920*	0,178
	3-6 Saat	109	10,01± 2,65 10,00 (4,00-16,00)		
	6-9 Saat	111	9,70± 2,40 9,00 (5,00-17,00)		
	9 Saatten Fazla	57	10,71± 2,97 11,00 (6,00-18,00)		
Günlük Ders Çalışma Süresi	0-1 Saat	50	10,36± 2,95 10,00 (5,00-18,00)	5,906*	0,116
	1-3 Saat	113	9,54± 2,29 9,00 (4,00-15,00)		
	3-5 Saat	95	9,95± 2,68 10,00 (4,00-16,00)		
	5' den Fazla	50	10,72± 3,09 10,50 (6,00-18,00)		
Düzenli Spor (Haftada)	Yapmıyorum	187	10,10± 2,65 10,00 (4,00-18,00)	1,540*	0,820
	1 Gün	8	10,37± 3,37 10,00 (6,00-15,00)		
	2-3 Gün	66	9,59± 2,63 9,00 (4,00-16,00)		
	4-5 Gün	35	10,02± 2,68 9,00 (6,00-18,00)		
	6-7 Gün	12	10,16± 3,37 9,50 (6,00-17,00)		

*: Kruskal Wallis *H* testi, **: Mann Whitney U testi



Current Journal Of Medical Research

GET IN TOUCH

Adress: Izmir Kâtip Celebi University
Faculty of Medicine Balatick Mah, Ha-
vaalani Sosesi No:33/2, 35620 Ataturk
Osب/Çigli
Izmir / TURKEY

Phone:

+90 232 329 35 35

cjmedicalresearch@gmail.com

